ВІСТІ
КОМБАТАНТА

5

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1970

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:

United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of 1 Ukrainian Division UNA in association with:

Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Addres: P.O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U.S.A.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Англія	1:10.0	0:5:0
Австрія	100 австр. шіл.	20
Арґентіна	670 пез.	120
ЗСА	5.00 дол.	1.00
Канада	5.00 дол.	1.00
Німеччина	20 н. м.	3.50

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Арґентина:
Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. **Maza 144,**
Buenos Aires, **Argentina.**

Англія:
Mr. Wasyl Nakonechny
23 Alexandra St.
Ashton - U - Lyne, Lancs, England

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview 465, Ontario, Canada.

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 1970 Торонто - Нью-Йорк ч. 5 (48)

ЗМІСТ

О. Олесь

РОЗБІГЛИСЬ МИ...

Розбіглись ми по всіх світах усюди:
«Рятуйте нас, рятуйте нас, о люди!
Як небо наших сліз не чує,
Нехай земля рятує».

І розказали ми по селах і містах,
Як розпинають нас за правду по хрестах,
Які течуть у нас криваві ріки
І топлять наші зойки-крики.

Все розказали ми, всі вилили страждання,
І це була одна розпука і благання:
«Рятуйте нас, рятуйте нас,
В смертельний час, останній час».

Нас слухали, кривились і зідхали,
І в відповідь нічого не сказали...

ГЛЯДИМО У ТРЕТЮ ДЕКАДУ...

Думки з нагоди 3-ього Делеґатського З'їзду Братства кол. Вояків І-ої УД УНА

На протязі існування кожної організації приходить час на підрахунок проробленої праці та намічення плянів на майбутнє. Звичайно це є збори чи з'їзди. Так цього року було з Братством кол. вояків І-ої УД УНА на його 3-ьому Делеатському З'їзді в днях 3-4 жовтня у Боффало, ЗСА. Як усі з'їзди, так цей, проходив у прийнятій формі, яка майже завжди є дещо нудною і стереотипною. Проте, на цьому З'їзді делеґатів, які прибули до Боффало у стейті Нью Йорк не тільки із ЗСА, але також із Канади, а навіть з Німеччини, самі, або заступали Крайові Управи Австралії й Арґентіни, виявилося багато здорових познак, які доказали зрілість членів цієї організації та їх турботу не тільки за свою установу, але й за українську спільноту.

Щоб краще зрозуміти ці процеси й прийти до певних висновків, треба коротко переповісти історію Братства. Воно було основане в Ульмі в Німеччині 21 років тому з основною метою а) плекання українських військових традицій, б) товариських зв'язків між кол. дивізійниками та в) нести моральну й матеріяльну поміч інвалідам І. УД УНА та всіх інших формацій. Для здійснювання цих завдань Братство рішило взятися і за видавничу справу. У скорому часі Братство знайшло прихильників не тільки серед кол. дивізійників, але також серед широкого кола громадськости. Намагання деяких політичних угрупувань пришити кол. дивізійникам ярлик коляборантів під час другої світової війни, виявилися безуспішними. У добру волю й правильні наміри кол. вояків Дивізії ніхто не сумнівався, хоч сама концепція творення цього військового з'єднання є дискутована і до сьогодні. Але це — правильно і так повинно бути.

Братство дуже швидко поширило свою діяльність на місцях нового поселення колишніх дивізійників. Творились нові станиці, Краєві Управи, яких працю координувала й координує Головна Управа.

Заходами Головної Управи Братства почав виходити й розростатися новий журнал «Вісті», який радо читали не тільки кол. дивізійники, але й загал українців. Книжки розходилися швидким темпом.

Але з часом серед нових обставин прийшли нові форми й реорганізація. Прийшов деякий занепад і відчувалося, що льокальні інтереси часом брали верх над спільними, загально-братськими, але сьогодні, як це знову виявив останній З'їзд, приходить новий підйом у праці Братства. Тут можна зробити перший висновок, що Братство не є організацією для кол. дивізійників, а — дивізійники є братством, яке охоплює певну частину українського суспільства й має відмінний підхід до важливих питань нашого часу. Найважливіше те, що Братство стало понад партії і тому в ньому зустрічаються і працюють люди різних політичних переконань, які між собою обмінюються своїми думками й поглядами.

Другим важливим чинником у житті нашої організації є розкиданість її членів по усьому світу. Хоч це подекуди від'ємно впливає на загальну працю Братства, бо велика віддаленість одної станиці від другої витворює місцевий патріотизм та посилює відосередочні сили, проте це довело до того, що його членство репрезентує широкий вахляр опінії українського суспільства й доказує, що люди різних поглядів можуть добровільно співпрацювати й стреміти до одної мети.

Третьою важливою познакою живучости й конечности існування Братства є наявний факт, що у Братстві є люди, які вважають за честь взяти на себе, без ніякої винагороди чи матеріяльної користи, обов'язок очолювати Братство.

Коли призадуматися над цими питаннями, стане ясно, що при дещо більших зусиллях Братство може відограти важливу ролю у формуванні публічної думки та стати каталізатором до спільних дій української спільноти у вільному світі. Уже досі деякі організації узяли приклад з Братства. Але, щоб це завдання як слід виконати, треба також відмітити деякі недоліки й їх усунути у майбутньому. А ці недоліки виявилися різко на останньому З'їзді.

Перш за все, загал членів Братства й його провідники виступають проти «домовлень наперед» при виборі керівних органів будьякої організації чи установи, наприклад Світового Конґресу Вільних Українців чи Комітету Українців Канади. Вибирати треба найкращих людей за демократичним принципом. Але у самому Братстві цю саму методу застосовувалося дотепер. На майже усіх зборах чи з'їздах є один «домовлений» кандидат на голову, вибраний позакулісово кількома людьми з номінаційної комісії. Були також намагання застосувати цей самий принцип і на останньому З'їзді. Здоровим явищем стало те, що до того не дійшло, й вибори голови відбулися таємним голосуванням. Проте, були намагання морально зобов'язати

делегатів голосувати за територіяльним місцем замешкання, але вони не увінчалися успіхом. Уважаємо одначе, що кандидати на голову Головної Управи як і Краєвих Управ, які уважають, що можуть з успіхом виконати взяті на себе обов'язки, повинні висловити перед збором свої погляди й плян праці, чого цим разом не було. Позитивним явищем було те, що вкінці З'їзд схвалив постанову, щоб голову вибирати не більше, ніж на дві три-річні каденції під ряд.

На останньому З'їзді також виявилося, що діяльність Головної Управи Братства найбільше звелася до видавничої ділянки. На цьому полі можна, мабуть, ще найбільше зробити. Але й тут стало ясним, що напрям, який заступав голова Головної Управи — концентрувати наші зусилля та координувати дії», не легко провести у життя не то в українському суспільстві, але навіть у самому Братстві. Під теперішню пору в Братстві існує два журнали «Вісті Комбатанта», які є спільним журналом із ОбВУА та інших комбатантських організацій, та «Вісті» в Німеччині; у Братстві існує видавничий референт при Головній Управі та видавництво «Листки Червоної Калини» при станиці в Чікаго. До того, існує ще дві капітули пропам'ятних відзнак Дивізії — одна в Англії, а друга в Чікаго. Як бачимо, у самому Братстві бракує цієї «концентрації сил», не то щоб стати приміром для інших, але щоб мати кращі успіхи серед своїх членів. Такий стан ще й тим ускладнюється, що кожна інституція діє автономно, й, хоч-не-хоч, витворює конкуренцію, яка не має ні оправданих основ, ні широкої бази для окремого існування. Хоч такі явища нормальні, якщо взяти до уваги великі простори і розсіяність клітин Братства, але треба б знайти якийсь спільний знаменик для усіх паралельних дій та надати їм одного напряму.

При цьому треба ще згадати другий принцип, який заступає Головна Управа; «що наш журнал не може стояти осторонь від актуальних питань української спільноти, і тому на його сторінках треба насвітлювати ці питання спокійно і речево, а, коли треба, то й рішуче». Одначе, одне — проголосити принцип, а друге — провести його послідовно у життя. У наших журналах не було багато статтей, які давали б можливість авторам обговорювати деякі питання згідно з їхніми поглядами. Чомусь закорінився у нас вислів «контроверсійність», яку пов'язується з якимось незрозумілим «страхом», хоч така «контроверсійність» — це ніщо інше, як подавання фактичного стану речей та їх оцінку поодиноких авторів. На таких принципах побудована преса у вільному світі, яка є чи не найважливішим чинником у охороні свободи людини і демократичного устрою. Часто чується арґумент, що така політика призведе

до розколу в Братстві??? Такі побоювання не повинні мати місця серед нас, бо, по-перше, у Братстві нема що «колоти», а, по-друге, ми, як зрілі громадяни, які живемо вже довго у світі, де погляди інших респектується, повинні мати трохи більше довір'я один до одного й не читати між рядками того, чого там нема написаного. Є інші проблеми, які не дозволяють провести таких напрямних у життя: обмежені матеріяльні можливості наших журналів та брак відповідних авторів охочих до дискусій на сторінках журналу. Виходить, що ми ще не створили відповідного ґрунту для полемічних дискусій.

Ще одне питання, яке постійно виринає на майже усіх зборах чи з'їздах Братства — це праця нашої організації серед молоді. Самозрозуміло, що це складне питання важко розв'язати, бо ніхто на нього не має готової відповіді. Праця серед молоді дуже складна й трудна та вимагає багато зусиль. Поодинокі колишні дивізійники, які працюють у молодіжних організаціях, ще не заступають загальної праці й напрямних Братства як організації. Також участь молодіжних організацій з прапорами на панахидах чи інших імпрезах Братства не повинна задовольнити його членів у їхній праці. Мабуть, це треба здійснювати у порозумінню з самими молодіжними організаціями. Можливо, що наше Братство не має сил взяти на себе такий важкий обов'язок і його як слід виконати. Проте, це питання повинно бути постійно предметом обговорювання й в міру наших спроможностей треба намагатися його відповідно розв'язати.

В кінці треба ще раз підкреслити важливість організації самого з'їзду. Вона вимагає багато праці щодо плянування. Час на з'їздах завжди обмежений, і вияснювання самозрозумілих справ не повинно забирати багато часу. Але у теперішніх умовах праці Братства вияснювання «дошкульних», хоч у загальному розумінні і маловажних справ, звичайно відбувається на з'їздах. А їх можна вияснити перед з'їздом. На це добре надаються різні конференції чи семінарі, які треба скликувати частіше. На них треба запрошувати активних членів Братства для вільної виміни думок. Самий з'їзд повинен бути виявом і затвердженням плянів на майбутнє, які заступає більшість членів.

Також було б побажаним, щоб правильник вибору й кількости делеґатів на з'їзд був докладно уложений і його треба додержуватись. На останньому З'їзді ці питання були порушені й перші кроки для їх наладнання зроблено. Але знову на це бракувало часу. Крім цього, різні комісії повинні бути призначені управою довго перед

Ф. Мелешко, майор

ПІВДЕННО-СХІДНЯ ГРУПА АРМІЇ УНР

(Продовження)

Отже, ситуація Південно-Східньої та Східньої груп була така, що треба було самотужки рятуватись. Большевики вже встигли були зайняти Жмеринкку й Вапнярку. У нас відбувалися частенькі наради без участи от. Янова, бо тоді вже, здається, усі переконались, що його присутність користи не дасть на тих нарадах. Треба було зробити якесь рішуче вирішення, а Янів у тому хіба тільки міг пошкодити. На одній із останніх нарад я вніс таку пропозицію:

Через представників нашої влади, що були в Одесі, домагатись від французів, щоб вони приймали наших ранених до одеських військових шпиталів, видавали з одеських військових складів для нашого війська зброю, набої, одяг, черевики, білизну тощо, та відпускали потрібну кількість українських грошей, які випускають російські добровольці, захопивши кліш на 50-карбованцеву купюру (т. зв. тоді "лопаток"), і з них дуже широко користалися.

Тепер докладно не пригадую, через який саме час мали дати французи на це домагання, а фактично ультиматум, відповідь — через 24 чи через 48 годин. Коли б цього вони не виконали, то ми мали заявити їм таке:

Надалі наше військо не зможе стримувати большевицького натиску, покине Бірзулу, піде на Північний Захід і відкриє фронт. Тоді звільниться для большевиків залізничий шлях Бірзула-Одеса.

Це було для французів, а для своєї операції підготовлявся плян інший. Мені пощастило нав'язати зв'язки з нач. штабу Григорієва[1] Ю. Тютюнником. Мало настати порозуміння ось для такої спільної операції: Наше військо відривається від большевиків, залишає тільки слабенькі заслони, а головні сили разом з Григорієвим (він підходив до Одеси від

[1] От. Григоріїв по повстанню проти Гетьмана та німців зрадив Директорію й прийняв большевицьку орієнтацію.

з'їздом, щоб на їх вибір і працю не забирати зайвого часу під час нарад. Це саме стосується і порядку нарад.

Все ж таки останній З'їзд Братства ще раз підкреслив, що Братство є живучою організацією, у якій є місце на різні погляди, дискусії і форму роботи, а при більшій праці у рямках правильника і напрямних виданих Головною Управою, наша організація має можливість стати зразком для усіх інших українських організацій і установ. Чи Братство стане таким зразком покаже недалеке майбутнє. Ми хочемо вірити, що так.

Миколаєва) мають наступати на Одесу. Коли б ми її спільними силами зайняли, тоді мали б порозумітися, що далі робити. Це була пропозиція Ю. Тютюнника. Я на неї не реагував, бож треба було зачекати на відповідь французів на наш "ультиматум". На останній нараді вирішено делегувати мене до Одеси.

Березня 16 чи 17-го за старим стилем я зайшов до от. Янова, щоб доповісти йому про те, що від'їжджаю на яких два-три дні до Одеси. Він цілком несподівано для мене каже:

— Я також поїду!..

— Пощо? — запитую.

— Я вже давно в Одесі не був.

— Але ж, пане отамане, ви повинні мати на те дозвіл.

— А в кого я маю просити дозволу, коли я тепер нікому не підлягаю? В Одесі я зроблю дуже багато... Поїдемо разом моїм сальонвагоном.

Від цього в мене в душі похололо. Не було сумніву, що наш плян, що його ми склали без нього, тепер в Одесі провалиться. Янів заметушився. Наказав вилучити свій ваґон із загальної штабної валки, причепити до нього з-заду малий ваґон III кляси для персональної його охорони і подати з депо найліпший паротяг "СС". Може й не через цілу годину "наш" маленький поїзд стояв на головній лінії коло двірця. Наказ пана отамана на цей раз виконано дуже швидко.

Один із перших у цьому році теплих соняшних днів. Земля парувала. Козаки повиходили із ваґонів на сонечко погрітися. У далечі, на сході гупали гармати. Отаман Божко, погордуючи всіма штабовиками і нікого не визнаючи, готувався того дня розпочати самочинний наступ.

— Прорвусь, казав він мені перед цим, крізь большевицький фронт і подамся аж на Хортицю. Там засяду з моєю Матір'ю Січчю й почну всім диктувати. А хто не послухає, булавою по голові!..

Отже, один напів-божевільний отаман готується до самочинного наступу, а другий — командант цілої групи війська — не звертає на це ніякогісінької уваги й готується до самочинного від'їзду до Одеси. Перший все ж таки готується так чи інакше до бою з ворогами, ризикуватиме не тільки життям доброхіть підлеглих йому козаків, а може й своїм, а другий, найстарший тут отаман, можливо, має вовчу думку — втікати заздалегідь далі від небезпеки... Досить уже він має тієї слави... Проти його ваґона зібрався ґурт козаків. Засмученими очима позирають на вікна отаманського ваґона.

— Отаман Янів, каже котрийсь, від'їздить до Одеси.

— Від'їздить і вже більше назад не повернеться! — пророкує жалібно другий.

Я ще гадаю, що той другий помиляється, але його слова глибоко западають мені в душу.

Високий паротяг, мов довгоногий вороний кінь, засопів, сякнув парою, свиснув і рушив. Високі колеса швидко набрали сяговитого розгону. Я оглядався крізь вікно назад. Той гурток козаків провожав поїзд і отамана. Не лунало: — Слава!.. й не гукнули: — Ганьба!..

Окрім мене в сальон-ваґоні сиділа лікарка, дружина генерала Колодія, та француз, що добре володів російською мовою. — Він казав, що довгі роки був шпиком, бо дуже цікавився нашим військовим та загальним становищем. На всі лади пробував випитувати мене про все, але багато не скористав. Їхала ще в цьому ваґоні молода дружина одного нашого тодішнього міністра. Нам на очі вона не показувалася, тільки часом долітав до нас її дзвінкий сміх із спального купе от. Янова. Виходить, подорожувалось йому весело, і він безжурно розважав собі ту молодицю.

Заглянув він якось і до нас у сальон, від ніг до голови в новому шкіряному одягу. Став перед нами й каже:

— Як презентуюся?

— Готовий большевицький комісар! — відповів я.

Д-р Колодієва гучно засміялась. От. Янів з помітним гнівом повернувся й пішов геть, бо певно не такого компліменту він чекав, наміряючись показатись нам у тому новому шкіряному однострої, який ще пах сирицею.

Воно то, розуміється, дрібничка, але характеристично вказувало на те, чим була зайнята в той критичний момент головка нашого пана команданта.

Наш поїзд летів з неймовірною швидкістю. На малих стаціях не зупинявся. Шлях мав бути вільний, бож до Одеси їхала "велика шишка"!.. Зупинився тільки на вузловій стації Роздільній. З двірця висунула на перон військова мішанина: французи, румуни, греки й російські добровольці в золотих погонах. Уважно дивились вони на наш поїзд, гадаючи, що в ньому їде видатна якась українська особа. Коли тільки поїзд став, коло сальон-ваґону зразу з'явилася наша варта: — значить, усе в порядку — чужий не підходь. Та ось пан отаман не витримав. Вискочив він з ваґона й почав коло поїзду проходжуватися. Однак чужинці не звертали ніякої уваги на ту малу постать у шкіряному одязі, бож не могли припустити, що отой, що ходить, це й є найбільший пан, наш командант, що їде цим потягом.

В Одесі на стації що я найперше побачив і пізнав, то ті два ваґони подарунку кап. Лянжеронові. Вони стояли невивантажені, запльомбовані. Як потім я довідався, за це добро йшов бій. З тим грецьким бронепоїздом,

виявилося, приїздив на Бірзулу й голова "Дніпро-Союзу" п. Сидоренко. Він, виявилося, був мудрий чоловік. Коли вони приїхали до Одеси, то він твердо заявив на ті два вагони права Дніпросоюзу і добився свого. Я був радий, що того нашого добра не проковтнули неприхильні нам французи. Розповів я про це от. Янову, але його такі "дрібнички" зовсім не цікавили.

В Одесі резиденція наших членів влади містилася в готелі "Савой" на Пушкінській вулиці; в декількох кімнатах цього готелю ми мали, з ласки французів, і свою "екстериторіяльність"... Поза тих кілька кімнат наші права далі не поширювалися. Одеса в цілому тоді "належала" французам, а найбільші права на її рухоме й нерухоме майно мали росіяни-добровольці, переважно втікачі з Московщини. Тією деморалізованою наволоччю в золотих погонах, яку без помилки можна було назвати білорукими большевиками, в Одесі кишма кишіло. Повно було збольшевиченого вже французького війська й корпус, казали тоді — 60,000, грецького, на вигляд свіжого, і ніби дисциплінованого війська. А все це разом так чи інакше об'їдало та обпаскуджувало нашу землю. В Одесі воно покищо мало спокій тільки тому, що там десь за Бірзулою наші обдерті, напівбосі, і вже майже без набоїв козаки стримували большевицький натиск. Наші козаки проливали кров, б'ючись не тільки за свою Батьківщину, а й за те, щоб отут на нашій землі в Одесі військовий інтернаціонал мав спокій і міг собі розгулювати.

Злість мене брала. Хотілося швидше повернутися назад до своїх і там уже на цей раз всю правду гучно розказати. Від нашого міністра, недавнього мого партійного товариша на Трудовому Конгресі, С. Бачинського я домагався, щоб він мене допровадив до консула Енно, чи якоїсь там іншої великої французької персони... і я без будь-яких дипломатичних викрутасів викладу йому те, з чим сюди приїхав. Переконував Бачинського, що нам правду надалі нічого ховати, бо вона незабаром вилізе з мішка, і то в дуже трагічному вигляді. Нічого не помогло. Він на мене мало звертав уваги. Та й не дивно, бо тут був і сам командант, який говорив щось інше, як я. От. Янів дуже чомусь цьому нашому панові міністрові — "французькому винахідцеві"[2] — імпонував. Мабуть тільки тому, що — "яка йшла, таку й здибала"... Мене незабаром відсунули на задвірки. Пан міністер відповідав мені "ділово" й лякончно:

— Чекайте, усе від французів дістанемо. Греки по нашім боці. Виїздять на фронт. За яких два-три тижні вони очистять Україну від большевиків...

[2] Під час Трудового Конґресу, коли треба було сказати своє кредо при виборах до комісії, Бачинський хвалився, що він має за собою два факультети Сорбони та винайшов гармату, якою французи стріляли по німцях.

А от. Янів почав від мене втікати, бо я настирливо приставав до нього, що нам час повертатися на фронт. Що там французи обіцяли нашому п. міністрові, я точно не знав, а дійсність переконувала, що вони покищо нічого нам не дають. Минали дні за днями в безнадійному чеканні. Принаймні я в Одесі не мав абсолютно чого робити, тинявся без діла. Вирішив остаточно добитися від Янова, чи думає він повертатися назад на фронт, чи ні. А він утікав не тільки від мене, а вже й від своїх власних осаулів. Тепер вони трималися коло мене. Ми жили в сальон-вагоні, а де підночовував Янів — Бог його знає. Я довідався, що він справді, як і Липа згадав, мав якусь молоду "приятельку", вдовичку, що була навіть активна в Одеському Жіночому Союзі. Мені осаул Брусенко якось сказав, що пан отаман переважно висиджує й переховується в тої пані "міністрової", що ото приїхала з нами до Одеси. Разів із-зо два я до неї заходив, але вона відповідала мені в коридорі, що в неї Янова немає. А осаули мене запевняли, що він там у неї. Беру якось їх із собою та йду знову до неї. Був намір будьяким способом знайти Янова й попробувати силоміць примусити його до від'їзду.

— Пана отамана Янова — відповідає мені та пані непевним голосом, — у мене немає...

Я витягнув револьвера й показую пані. Це належно вплинуло. Вона зблідла.

— Прошу пустити мене в помешкання; я сам подивлюся, чи його там таки немає...

І на цей раз мені не пощастило побачити на обличчі от. Янова розгублености... Пізніше мені пан Брусенко сказав, що Янів таки був тоді в тієї пані, тільки... встиг утекти через задній вихід у садок. "Не була це кар'єра наполеонівського маршала, але все ж досить швидка"...[3]

[3] Зі спогадів Ю. Липи.

(Продовження буде)

Ген. Петро Самутин

ХРОНОЛОГІЧНІ ДАТИ VI-ої СІЧОВОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ДИВІЗІЇ

1920 рік — місяць лютий.

8-го Наказ І-й (VI-й) Стрілецькій Дивізії про початок формування.

12-го Призначення Регістраційної (Верифікаційної) Комісії для перевірки старшинських рангів під головуванням полковника Абази.

18-го Призначення підполковника Чміля — командиром І-го куреня І-ої (16-ої) Бриґади полковника Насонова командиром Гарматнього полку.

Місяць березень:

4-го Початок формування Штабу дивізії.

6-го Початок формування Управління дивізійного Інженера (Штабу Технічного куреня).

9-го — 20-го Переїзд Штабу дивізії до фортеці Берестя.

21-го Перша стрілецька дивізія дістала назву: VI-а Стрілецька Дивізія.

Призначення Командиром запасової Бригади генерал-хорунжого Фединюка-Білинського.

Влаштування першої Касової Комісії при VI-й дивізії під головуванням підполковника Будного.

24-го Прибуття до фортеці Берестє Гарматнього полку.

25-го Початок формування 6-ої Гарматньої бриґади.

31-го Призначення сотників: Сушка і Воронова — командирами 1-ої (16-ої) і 2-ої (17-ої) бриґад.

Місяць квітень:

1-го Початок формування 1-ої (16-ої) і 2-ої (17-ої) бриґад.

6-го Сформування 2-ої (17-ої) бригади у першій фазі.

21-го Наказом Головної Команди — командир дивізії підполковник генштабу Безручко підвищений в полковники.

Наказом Наказом Головної Команди Начальник Штабу дивізії підполковник генштабу Змієнко підвищений в полковники.

22-го Дивізія одержала наказ вирушити в Україну.

23-го Випуск скінчивших Господарські Курси при Експозитурі Міністерства Справ Військових у фортеці Берестє.

24-го Дивізія одержала прапор і грамоту від Головного Отамана Військ УНР.

Місяць травень:

2-го Дивізія трьома ешелонами прибула до Бердичева.

6-го Дивізія вирушила по залізниці в район скупчення III-ої Польської армії для наступу на Київ.

Поїздка Начальника Генштабу полковника Змієнка зі зв'язковим старшиною поручником Марушевським (Польського війська — ПС) до 1-ої дивізії легіонів для з'ясування бойових обставин.

8-го Дивізія вступила в Київ і 9-го травня брала участь в урочистій дефіляді всіх військ, що зайняли Київ. Частини дивізії розташувались в будинку бувшої Констянтиновської Військової Школи на Печерську.

23-го Приїзд Головного Отамана Військ УНР в Київ.

31-го Концерт дивізійного хору в саді Купецького Зібрання — з агітаційною метою.

Місяць червень:

6-го Відкриття "Стрілецького Клюбу" в Києві.

9-го Дивізія зайняла бойовий відтинок на річці Ірпень — від шоси Київ-Житомир включно до села Забор'є.

10-го Наказ дивізії про відворот на річку Тетерів по шляху: Київ-Житомир до повороту на село Березівку — через села: Колоншину — німецьку колонію та розташуватись в Гавронщині.

12-18-го Відворот через Вишневичі на Ігнатполь.

18-20-го Бої в районі Ігнатполя.

21-23-го Відворот дивізії з району Михайлівка-Васьковичі на річку Уборть (Уборч) — до зайнятої позиції — Юрова-Копище.

23-го Випад на Словечко. Бій у селах Рудні-Кованьки.

24-го Початок боїв під селом Перга.

Місяць липень:

Від 24-го червня по 6-го липня 1920 року бої в районі Перга.

6-11-го Відворот дивізії через Журжевичі-Біловіж-Рудня-Залавя-Бережниця-Володимирець — на лінію річки Стирі у Рафаїловки. (Примітка: Під час боїв в районі села Перга від 24-го червня по 6-го липня 1920 року — Штаб дивізії мав своє місце постою в селі Журжевичі у місцевого священика — ПС).

13-23-го Бої та сутички в районі сіл: Більська Воля-Мудьчиці-Борова-Новоселки. Ліквідація большевицького прориву у село Єзерці.

24-го Перехід у групову резерву в село Більська Воля.

26-29-го Відворот в район села Грив'ятків подорозі: Серхово-Красин-Лешнівка-Набруська-Малий і Великий Обвір-Карпилівка-Черемошно і стати в районі: Грив'ятків-Козлиничі.

30-го Наказ дивізії перейти через села: Уховець-Стеблів- Білін-Колодниця і стати резервою в місті Ковель.

Місяць серпень:

2-5-го Наказ дивізії відійти однією колоною через села: Нові Тополі-Руду-Скіби-Любомль-Теребійки-Римачі, а другою колоною через села: Хворос-

тів-Вишнів-Коцюри-Теребійки-Римачі-Березниці і далі вкупі через Дорогузк і розташуватись в районі Серебрище.

7-го Наказ дивізії зайняти район: Серебрище-Ігнатово-Страхослав і боронити місто Холм від налетів ворожої кінноти.

9-го Перехід дивізії в сільце Касілан.

13-го Випад на Чорніїв.

15-го Відхід дивізії в резерву армії в район Красностава.

19-го Перехід дивізії в місто Замостя.

20-31-го Бої та бійки в районі міста Замостя. Облога Замостя кіннотою Будьонного.

Місяць вересень:

1-го Перехід дивізії з Замостя в район Красностава-Великополе.

4-6-го На станції Красностав дивізія навантажилась і від'їхала чотирьома ешелонами до Армії УНР — через Люблін-Розвадів-Перемишль-Львів-Стрий-Станиславів і мала розвантажитись на станції: Єзупіль і Станиславів.

7-го Дивізія прибула до Армії УНР і розсташувалась в районі: Колодіївка-Вовчинець-Подпичари.

10-го Перехід дивізії в район: Тисьмениця-Надорожне-Тисьмениці-Пшеничники.

13-го Перехід дивізії в село Братишів.

14-го Дивізія увійшла в склад середньої групи і скупчилась в районі: Братишів-Антонівка.

15-го Вночі дивізія з боєм переправилась через річку Дністер і ввечорі досягла містечка Монастирище.

16-го Дивізія продовжувала марш через сс.: Григорів-Переволока і з боєм зайняла с. Зелене.

17-го Марш дивізії через села: Зелене-Доброполе-Брикуля Стара, а 6-го Кінного куріня вздовж річки Стрипи на Бурканю-Брикулю Нову і Хмелівку.

18-го Дивізія продовжувала марш через висоту 355 і с. Остовчи на Теребовлю, де, відпочинувши, рушила через Боришов-Ілавче-Сороцко, розташувалась на нічліг в сс. Познанка Гнила і Познанка Гетьманська.

19-го Перехід дивізії через сс.: Зарибинці-Криве-Скалат і скупчення в сс. Чернишівка-Кочанівка-Іванівка.

Гарматній бій з ворожим борнепотягом на станції Підволочиськ.

20-го Марш одної бригади на Скалат і випад на Митницю і Колодієвку з метою знищити ворожу колону, яка залишилась у нас в запіллі і пробивалась на Тернопіль.

23-го Поворот одної частини дивізії з району Скалат через Городницю в с. Качанівка. Перехід дивізії в район с. Красне по дорозі: Качанівка-Іванівка-Туровка.

24-го Марш дивізії з с. Красного через місто Сатанів — на Кузьмин.

25-го Марш дивізії з міста Кузьмин через: Хмилівку-Фельштин-Кімичинці-Китиківці і розташування в районі Верхні Волковці.

27-го Перехід до Ружичної. — 50-й курінь боронить станцію Проскурів. Бійка під Шумовцями.

30-го Перехід через Ружичанку, Карповці-Баламутівку — в місто Михампіль.

Місяць жовтень:

1-го Перехід дивізії в район: Бениківці-Охримівці. Бій під Охримівцями.

2-6-го Бійки в районі Охримівці-Бениківці.

7-го Відхід дивізії в резерву в районі: Махиковці-Михампіль.

11-го Скупчення дивізії в районі: Мазники-Чичинці-Бониківці.

12-го Бій під Возниківцями.

13-го Дивізія з боєм зайняла: Женишківці-Євтухи.

14-го Бій пір Гармаками і Коварівкою. Відворот під Женишківцями.

15-го Наступ на місто Бар через Євтухи-Н. Гармаки і осягнення лінії Іванівці-Бар.

18-го Завішення зброї на відтинку цілої армії.

22-го Приїзд большевицької делеґації, яку відправлено з польським старшиною до Проскурова.

24-го Приїзд Головного Отамана в Бар для перегляду дивізії.

Місяць листопад:

10-го Перехід дивізії в район Попівці. Вечірня сутичка за Попівці.

11-го Штаби у Володіївці. Наступ на Коцмазово. Протинаступ большевиків. **Розбиття дивізії під Попівцями.**

12-го VI-й кінний курінь лавою трикратно атакує ворога і спасає артилерію та обози дивізії. Відворот під Володіївці.

12-20-го Відворот з боями через: Мар'янівці до Ялтушкова Підлісного, а потім далі через Ялтушко на Воньківці, Михампіль-Фельштин-Войтовці-Рабіївку-Янівці-Ожиговці.

21-го Перехід через річку Збруч. Складення зброї полякам.

22-го Перехід дивізії до села Супрунівка в Галичині.

25-го Здача полякам військового майна у Каменки, а потім перехід у село Романівку.

30-го Перехід у Бірки Великі.

Місяць грудень:

5-го Вантаження і переїзд дивізії трьома ешелонами через: Тернопіль-Львів-Перемишль-Розвадів-Колюшки-Скернивиці до міста Олександрово-Куявський (Польща).

7-го Дивізія інтернована поляками за дротами в таборі біля міста Олександрово-Куявський.

Так коротко подає нам життя і дії дивізії Оперативний Відділ VI-ої Січової Стрілецької дивізії. (Виписав з малими редакційними змінами із журнала Збірника VI-ої Січової Стрілецької дивізії пполковник Микола Битинський — кол. Начальник Культурно-Освітн. Відділу дивізії).

В другій половині року 1921 (докладної дати бракує — ПС), частина дивізії під командою Начальника Штабу дивізії полковника генштабу Всеволода Змієнка виїхала до табору інтернованих біля міста Стршалково (Познанщина), — а частина до табору інтернованих Щипюрно — коло міста Каліша, під командою генштабу ген.-хор. Марка Безручка.

По якомусь часі обидві частини були сполучені і перебували в таборі Щипюрно, де була створена "Група Інтернованих Армії УНР" в Команді генерал-хор. генштабу Марка Безручка. Начальником Штабу Групи був призначений генштабу ген.-хор. В. Змієнко (на той час вже був підвищений до ранги ген.-хор. Армії УНР).

З табору інтернованих Щипюрно VI-та Січова Стрілецька дивізія, разом з іншими частинами Армії УНР була перенесена до табору інтернованих Ч-10 біля міста Каліш, був це рік 1924-25, докладна дата не відома. Десь в році 1925 табір Ч-10 був переіменований в "Українську Станицю" — вільну оселю з власним українським Управлінням. (Далі буде)

Богдан Дурбак

УКРАЇНЦІ У ДРУГОМУ ПОЛЬСЬКОМУ КОРПУСІ

(У двадцять п'яту річницю бою під Монте Кассіно)

(Продовження)

Нове місце для «Польської Армії на Сході» (така була її початкова назва) визначено Ірак. Штаб примістився в Кізіл Рібат, а військо біля міста Канакін над рікою Даяля. По кількох тижнях інтенсивного відживлювання ми були здібні до фізичних занять, отже почалися наново вправи і спроби привернення дисципліни та респекту до старшин. Це була нелегка справа. «Дух Керміне» сидів заглибоко в душі вояка, а демократичні ідеї, проповідувані членами 3-ої Карпатської дивізії, яка прибула з Англії і боролася в Тобруку, додавали ще більше жалю і охоти до відплати. Однак команда знайшла спосіб, звертаючись до найбільш делікатної сторінки польського характеру, а саме до гордости, зарозумілости й імперіялістичного лакімства. В одній долині, використовуючи природний терен, вибудовано амфітеатр, а повище, на узбіччі горбка, так, щоби було видно на цілий табір, складено з мальованого каміння величезну мапу будучої Польщі від Балтику по Дніпро, Київ і Чорне море. На вислід не прийшлося довго чекати. Гордість розпирала полякам груди і світилися мазурські очі, мріючи про колонії на нашім чорноземі, а старшини, не забувши ще медмедя, розділяли між себе шкіру. Той вибирався на старосту в Києві, той в Одессі, а інший у Львові. Керміне призабулося. Перешкодою до реалізації мрій і центром ненависти були тепер німці і ми, українці.

В амфітеатрі знову підбадьорювали духа кожної суботи різними виставами та старалися відбудувати любов до своєї культури. По виїзді з Совєтського Союзу видно було, який глибокий вплив зробила совєтська пропаґанда на людей за тих кілька літ. Принайменше 80 людей вірили в усі видумані або собі приписувані осяги совєтської науки і техніки, а майже кожний цілком підсвідомо і механічно звертався до чужинця араба чи англійця на «общепонятном язике».

Одним з найбільш успішних пропаґандивних виступів в амфітеатрі були добре виконані і у гарних одягах народні танки. Вони зробили колосальне враження не тільки на поляків, але й на запрошених англійських старшин. Зате українці верталися до шатер пригноблені і з почуттям безмежного жалю. Польські народні танки охоплювали також «гопака» і у гуцульських строях «коломийку»

та «аркана». Цей випадок спричинив серед нас сильне бажання шукати за своїми. Так почався новий період українців у польській армії, під гаслом нав'язування контактів між своїми людьми.

Робота ішла дуже пиняво. Старих знайомих, яких призначено до інших частин, стрічалося припадково і рідко коли, а хто ще був українцем у своїй власній сотні, того зпочатку ніхто не знав. Часто за посередництвом третьої особи з чужого полку ми довідувалися, що Юзек С. чи Антек Б., це ніхто інший, як тільки замаскований земляк. Коли було нас вже двох або трьох, тоді ставало веселіше і відважніше шукалося за рештою. Штука полягала на тому, що перше треба було знайти «правдоподібного» українця, а відтак «обрабляти» справу. Звичайно наші хлопці відрізнялися виглядом, слабим знанням мови або характеристичною вимовою деяких польських слів і поведінкою. Українець, наприклад, ніколи не був ординарний у відношенні до другого вояка, і не брав участи в розмовах про часи передвоєнної Польщі, які все кінчилися прокльонами проти українців і заповіддю вирізання їх. Найбільш характеристичною рисою поведення наших людей в польській армії було держати себе здалека і в тіні. Коли вже підшукалося такого «підозрілого типа», тоді підходилося до нього у відповідний момент і нібито жартом казалося просто з мосту: «ти українець». По реакції можна було менше більше бачити, чи здогад був правильний. Річ ясна, що хитрий не дав себе заскочити і також ніхто не пускав відразу «фарби», але слово по слові та після кількох таких спроб, виявляючи в міжчасі приязнь і поміч, приходив вкінці бажаний вислід. Бувало часами, що «здогад» був злий і тоді приходилося придумувати якусь історію для зацитькання «ображеного» Мацька, чи Франка. В армії не можна було робити сходин і засновувати організацій без дозволу влади, отже праця ішла конспіративно системою сітки на взір ОУН. Першими і найрухливішими в тій роботі були колишні члені тої організації і тому не диво, що ми вживали вивченого взору. Спочатку відгукувалися тільки свідоміші, а решта боялася. В пізніших часах, коли були зорганізовані вже гуртки по відділах, деякі зголошувалися самі. Це траплялося переважно під час свят. Люди почувалися тоді дуже самітніми і шукали своїх.

Найбільшою перешкодою у зберіганні контактів одних з одними і поширюванні їх, були труднощі з відвідинами і комунікацією. По-перше, ми не мали умовленого місця на стрічі, а по-друге, військова служба не дозволяла поїхати до когось в любий час. Потретє, було небезпечно. Ген. Андерс був залюблений в тоталітарних режимах і старався будувати свою армію на їх подобу. Розмовляючи раз при одній нагоді з маршалом Жуковим, він ґратулював

Совєтам за НКВД і залізний спосіб держання різних національностей під одною рукою. Цікавий я знати, чи ген. Андерс ґратулював би тепер також за КҐБ і залізну руку над польським народом. Система полягала на тому, що кожна сотня мала принайменше одного тайного політрука, званого популярно «двійкаря», який належав до органів безпеки і контр-розвідки під шумною назвою «Друґі Оддзял». Такий ««опікун» провадив докладну евіденцію і контролю поведінки всіх без огляду на національність, а спеціяльну увагу присвячував нам, готовий причепити протипольську діяльність, зорганізоване шпигунство, або дошукуватися доказів на стріляння до вояків у 39-ім році. Поляки мали повну автономію внутрішньої адміністрації з своїми судами і вязницями включно, отже ніхто не бажав собі звернути на себе забагато уваги.

Українці в П'ятій дивізії знаходилися у кращих умовинах. Їх переживання описані в книжці п. з. «За Чужу Справу». Та частина була зформована в більшості з воєннополонених, отже вони зналися з часів війни 39-го року або з таборів полонених і хоча команда не любила українців, не могла закинути їм, наприклад, співпрацю з німцями, чи скрите стріляння до вояків. Крім цього, в П'ятій дивізії наших хлопців було багато і в деяких сотнях творили разом з новими т. з. «поборовими» двадцять до тридцять відсотків. Якщо додати до цього жидів і білорусів, то не диво, що поляки, не маючи великої переваги, рахувалися з українцями. В інших відділах наше положення було невеселе, а найгірше в т. з. «армійних» полках, які підлягали безпосередньо ген. Андерсові. То були: протилетунська артилерія, важка наземна артилерія, змоторизована кавалерія, технічні помірові компанії, магазини, транспорт і панцирний танковий полк.

Перший зорганізований крок українців в армії ген. Андерса був за ініціятивою хлопців з П'ятої дивізії. Осінню 42-го року скликано в горах коло Канакіну тайні сходини, де рішено намовляти людей до офіційного вияву своєї національности. На жаль, та акція не мала повного успіху. Пару місяців пізніше, коли ми не були ще до того приготовані, поляки перевели новий перепис, вияснюючи, що влада хоче дати змогу спростувати свої персональні дані, зареєстровані в Совєтах фальшиво з різних, як казали, «оправданих причин». Що насправді крилося за тим розпорядженням — я не знаю. Ходили чутки, що в ім'я демократичної свободи зажадала цього Англія і Америка. Для нас це була огидна фарса. До кожного полку приїздила комісія і повторилися сцени з Джізаку. В присутності команданта, шефа, підстаршин і товаришів поляків, мало хто відважився подати свою правдиву національність, а хто рішився

сказати, той наражував себе на шикани до кінця війни і довідався, що української національности ніколи не було і нема. Може бути тільки поляк греко-католик або поляк православний.

На мою думку, наша справа виглядала так: Перше, ми були дуже молоді і недосвічені в організаційний і у кожній іншій ділянці. Наш вік був між 19-им та 25-им роком життя. Якщо відняти два або три роки побуту в таборі, де чоловік нічого позитивного не вчився, тоді побачимо, що наш позем був від сімнадцяти до двадцяти дволітньої людини. Друге, майже всі були селянами і в найкращім випадку мали закінчену тільки сільську школу. Хлопців зі середньою освітою було менше, як пальців одного вояка, а з вищою освітою я знав тільки двох і вони почали працювати серед нас не з своєї вини дуже пізно. Такий стан, очевидно, не мав ніякого вигляду на успіх супроти зорганізованого військового апарату, жандармерії, суду, преси і радіо та польської інтеліґенції, яка творила принайменше двадцять відсотків цілости.

Щоб з нами хтось рахувався, ми потребували когось, який заступив би, або доповнив наші браки. Це повинні були зробити сильні і респектовані їх урядами українські Комітети в ЗСА, Канаді і південній Америці. Польська влада була б тоді безсильною і змушеною допустити представників Комітетів стрінутися з нами. Будучи під зовнішнім тиском, команда мусіла б дати дозвіл на об'єднання українців та забезпечення їх культурною і релігійною опікою. Маючи до диспозиції вільну пресу, а може навіть і радіо-авдиції, наші контакти були б облегшені і леґальні. Свідоміший елемент, свобідний від закидів конспірації, був би провадив явно акцію серед війська і люди, чуючи силу за собою, не затаювали б своєї правдивої національности під час друго перепису. Польський уряд апелював до гуманности Заходу, шукаючи в розпуці рятунку для решти залишенців в Советах, тому не міг би відмовити людяности нашим Комітетам, респектованим на Заході. Крім цього, порушення кимось сильним жалюгідного положення багаточисельних і різнонаціональних та релігійних груп у польській армії, обезцінило б поляків в очах демократичних країн. Їх зобов'язання супроти Польщі, дані перед війною і вперте підкреслювання своїх принципів екзильним польським урядом починали обтяжувати приязну англійсько-аемриканською-советську співпрацю, отже поменшення моральної вартости наших сусідів було б їм на руку. Це налякало б поляків і змусило їх до респекту та допущення нас до шкіл, зорганізованих в Палестині, опісля в Італії, допущення до старшинських і підстаршинських вишколів, авансів, свобідного організування, а що найважніше, ми могли б виступати не як поляки «грек.-кат.» чи право-

славні, а як українці в одній із альянтських армій без прищеплюваної нам ворогами марки німецьких коляборантів. Нас було коло двадцять п'ять тисяч. Це невелике число, але добре скапіталізоване, принесло б багато добра.

На жаль, ми не були настільки мудрими, щоб знайти українські заокеанські організації, а вони не виказали настільки спириту, щоб за нами пошукати. Чейже в польській армії мусіли бути українці, як колись були в австрійській, але про це, видно, ніхто не подумав. Зрештою, що наші Комітети могли вдіяти під час війни і яку мали силу, тепер усі ми знаємо. Для них було досить роботи зберегти самих себе при житті, відбиваючи всі польсько-московсько-жидівські напади. Первісні пронімецькі симпатії, скажім собі одверто, і творення Дивізії поставило нас на Заході у дуже поганім світлі. Ми все граємо на злу ставку, у злий час і злими картами. Українці, які служили і гинули у польській, німецькій чи іншій арміях — це була трагедія не тільки моя і Павла або Петра, а цілого народу, як вислід нашої вічної політичної склерози. Ми не були приготовані до подій другої світової війни так, як тепер ми не приготовані до сучасних і будучих подій.

(Далі буде)

ГЕНЕРАЛ ОЛЕКСАНДЕР ВИШНІВСЬКИЙ
скінчив 80 років життя

24-го серпня цього року сповнилося 80 років видатному українському старшині й громадському діячеві, активному учасникові нашої визвольної війни — Олександрові Вишнівському.

Народжений на Запоріжжі 24 серпня (за новим стилем) 1890 року, Олександер Вишнівський був уже від 1912 року кадровим старшиною російської армії. В її складі перебув першу світову війну, взявши участь в битві під польським містом Лодзь у 1914 р. Поранений під час бою, попав в німецький полон і був приміщений в таборі полонених українців-вояків з російської армії, з яких згодом була зформована славна українська Синя Дивізія. Повернувся Олександер Вишнівський в Україну як командир 1-го куреня 4-го полку 1-ої Синьої Дивізії. Від січня 1918 р. до половини червня 1919 р. був спершу помічником, а від березня командиром нанововзформованого за Директорії 1-го полку Синьої Дивізії. У половині червня 1919 р. цей полк переіменовано на 7-ий Синій полк. У складі Синього полку 3-ої Дивізії був командиром полку до трагедії Дивізії під Животовим під час Першого Зимового Походу. Брав активну участь в боях під Гайсином, Вознесенськом, Онанівим і знову під Вапняркою і далі у військових операціях 1920 року. Влітку того ж року був уже втретє важко поранений. Після видужання був начальником канцелярії військової місії УНР у Варшаві і згодом на еміграції до 1939 р. активним учасником багатьох комбатантських і громадських установ. З 1945 р. ген.-пор. О. Вишнівський перебував на еміграції у Німеччині і з 1949 р. перебуває у ЗСА, у Дітройті, Міш.

Генерал Олександер Вишнівський відзначається тією вояцькою простолінійністю і безпосередністю вдачі, яка з'єднувала йому і з'єднує загальну пошану. Він — вірний і послідовний український державник. В Його 80-тиріччя належить вітати Його й бажати ще багато років життя у здоров'ї.

Петро Смілка

"ВОНА ВАС ЗБЕРЕЖЕ!"

В серпні 1943 року я вступив до Дивізії «Галичина» і був приділений до вишкільного 6-го поліційного полка в місті Ґумбінен у східній Прусії. По двох місяцях наш полк переїхав до південної Франції на дальший вишкіл.

На вишколі у Тарбе

Осінь у 1943 року у Південній Франції була гарна і суха. Листя на деревах починало вже набірати жовто-брунатної краски й нагадувало старі каштани на вулицях Львова. Четверта сотня 6-го поліційного полка, в якому вишколювались добровільці Дивізії «Галичина», перебувала в місті Тарбе у південно-західній Франції, яке розкинулось на лівій стороні річки Адур. Тарбе — це старе місто із біля 40.000 мешканців, віддалене на поверх 100 км. від славного французького міста Тулюз, на яких 60 км. на північ від Піренейських гір, які становлять еспансько-французький кордон. У гарний погідний день можна було бачити ці гори в голубо-синій далечині. Саме містечко, засноване в ґалло-римських часах, вже в 6-ому столітті було місцем осідку єпископа, а в 11-13 ст. тут побудовано катедру в романському стилі. Чимало славного минулого із цього міста пішло в забуття і сьогодні в ньому залишився ще відомий арсенал, метало-обробний завод та фабрика хемікалій. До війни Тарбез був транспортовим центром туристичного руху, але на час війни цей рух завмер. Якраз у цьому місті народився і відомий українцям із першої світової війни, зокрема польсько-української, сторонник «великої» Польщі, маршал Фош.

По обох боках вузьких вулиць рядами простягались житлові будинки із невеликими городами. Місто прикрашували ще і два гарні парки, в яких росли підтропічні рослини й дерева та багато квітів. Сюди у вільних від служби годинах, виходили наші стрільці на розмови із французькими дівчатами. На жаль, того часу було небагато, а ще менше у нас було знання французької мови, щоб з дівчатами розговоритися.

По трьох місяцях військового вишколу до нашого полку прийшли нові добровільці, які поповнили сотні і менш-більш у тому ж самому часі рознеслась вістка, що ми будемо складати присягу. Ті, які вже відбували військову службу в інших арміях, не дуже раділи тою вісткою. Вони говорили, що як тільки зложимо присягу, нас вишлють на фронт. В часі війни довго не вишколюють і все йде

приспішеним темпом, — впевняли знавці. Зате молодші дуже вже хотіли, щоб закінчився рекрутський вишкіл, скласти присягу й їхати на фронт, кудись їхати, а зокрема їхати в Україну на рідні землі, щоб стати до боротьби із нашим відвічним ворогом — Москвою, яка так жорстоко далась у знаки навіть у Західній Україні, хоча вона там панувала тільки 21 місяць.

Була п'ятниця наприкінці листопада 1943 року. Сонце вже добре хилилось до заходу, коли наша четверта сотня верталася із поля вправ. Змучені, обпалені та запорошені стрільці із піснею увійшли в огорожу касарень, перейшли через велику площу вправ і на команду «Гальт» застигли на місці перед касарнею, що її збудував ще цісар Наполеон III. В цій касарні приміщувались третя і четверта сотня добровольців Української Дивізії. Перед будинком стояв уже сотенний бунчужний, чи як ми його звичайно називали «шпіс».

Праворуч! Прямо глянь! Спочинь! — падала команда. До коменданта сотні гавптмана Кравса підійшов «шпіс», щось йому переказав і тоді комендант відійшов. Бунчужний став посередині сотні, так як звичайно до щоденної вечірньої відправи.

— Увага, увага. Я маю для Вас добру новину! — закричав він своїм напів хрипким голосом, подібним до жіночого, й через те ми називали його між собою «крикливою бабою».

— Я не буду вас довго тримати, бо вам треба зараз по вечері взятися солідно до роботи. Завтра, в суботу, ніяких вправ не буде, за виїмком маршових вправ, які вас мають приготовити до дефіляди в неділю. Цієї неділі відбудеться у нас заприсяження всіх вас добровільців, а потім буде дефіляда. Зараз по вечері всі беріться до чищення зброї та уніформи, а опісля буде апель. Хто не вичистить своєї зброї та уніформи по-вояцьки — буде по-вояцьки покараний. Крім того до вас приїхав «Веселий Львів», який матиме свій виступ у міській театральній залі, і хто не буде мати порядно вичищеної уніформи, не піде до театру, але до кухні теребити бараболю. Але найважніше, це те, що сотня, яка покажеться найкращою в часі дефіляди, виїде в понеділок замість на вправи, до Люрду на прощу.

Хлопці були приголомшені. І присяга і дефіляда і «Веселий Львів» і прогулянка до Люрду, це було трохи забагато на один раз і то після трьохмісячної монотонности касарняного життя. Хлопці на радощах розбіглися по кімнатах, снуючи пляни на найближчих три дні. Кожному хотілося бодай із близька побачити українські дівчата із «Веселого Львова», бо що-як-що, але за нашими дівчатами ми вже стужилися були на добре.

Хлопці ще ніколи із таким запалом не брались до роботи, як сьогодні. Скоро визначили дижурних, що мали йти по каву, інших по приділ харчів «фафлигу», які бігали по сходах вгору і вниз, бо наша сотня була на другому поверсі, і всі старались, щоб усе було якнайкраще, одним словом, щоб усе «кляпувало».

Із чищенням зброї клопоту не було, зате гірше було з уніформою, яку треба було не тільки чистити, але ще й прасувати, зокрема штани. Одиноким прасувальним інструментом при війську було власне тіло, хіба хтось зумів якось зорганізувати залізко. Звичайно штани скроплювалось водою, складалось їх гарно на ніч на матрац під простирало, і так, проспавшись цілу ніч, на рано штани були випрасувані, а часом ще гірше зім'яті, як перед тим. Це залежало, як хто спав. Найбільше клопоту було з черевиками, поясом, пряжкою та гудзиками, які мусили блищатися мов дзеркало. При чищені черевиків і поясів вживались різні засоби: і паста і слина і вода і віск, Усе, що тільки спричиняло блиск.

Весь час чищення перепліталось розмовою, бо говорити було про що. Одні хотіли побачити вже українських дівчат, інші сподівались побачити когось із знайомих серед членів «Веселого Львова», зокрема таки зарозумілі львовяни.

— Цікаво, звідки ті дівчата, що приїхали нас розвеселити українською піснею? — запитав уголос один.

— Звідки ж, як не із Львова, — зарозуміло відповів стрілець Камінський, сам родом із галицької столиці.

— Не дри там носа, що ти і всі дівчата «Веселого Львова» таки зі Львова, — відповів інший. — Я знаю, що там є дівчата з Мостиськ, з Камінки Струмилової, а може навіть із Комарна, — відповів інший.

— О, з Комарна то напевно ні, — заперечив котрийсь із стрільців. — Ті з Комарна вміють тільки цибулю продавати на ярмарку у Городку кожного четверга, — відізвався стрілець Коваль родом із Городка.

— Ну то що з того? —образився стрілець Здирко родом із Комарна, — але там були гарні дівчата і всі вони ще й добрі господині.

Розмова була б продовжувалась у безконечність, якщо б не службовий свисток, який заповідав нічну тишу, і все мусліо бути в ліжку. А як рекрут дістанеться до ліжка, то на розмови не має часу, тим більше, що по коридорі ходить службовий підстаршина.

На другий день рано перегляд вичищеної зброї та уніформи, опісля маршові вправи, як підготовка до дефіляди. Сам гавптман

Кравс наглядав над вправами і ми проходили повз нього немов би йому віддавали всю честь.

— Голова догори! Приємна усмішка!—кричав чотовий Бляшка.

— Глядіти на мене, — додавав сотник. — Так! Так! Так завтра маєте маршерувати! І хоча ми четверта сотня, ми мусимо бути першими і я певний, що Ви мене не засоромите і здобудете перше місце в дефіляді.

Години минали, а ми все ходили то сюди то туди. Без перерви змінялась команда то праворуч то ліворуч, і знову «прямо глянь», «ліво глянь», аж вкінці вже й забувався чоловік, де ліва, а де права сторона.

Нараз із сторони головної брами показався гурт людей, звичайних цивілів, жінок і мужчин. Ми зразу ж догадались, що це напевно «Веселий Львів», хоч у тому моменті вони не дуже весело виглядали.

— Що? Нема нікого із твоїх знайомих? — промовив один стрілець до свого сусіда, що машерував у скрайньому ряді.

— Куди дивишся, Грицю? — заговорив інший, що йшов позаду нього. — Тримай крок, бо тя копну так, що тобі твоя прабабця привидиться!

Гурт жінок і мужчин переходив через площу вправ і з зацікавленням приглядався, як маршували сотні цілого полка. Гості пішли у сторону касарень, мабуть на обід і то до офіцерської їдальні, бо коли нас нарешті звільнили на обідню перерву — нікого із гостей у нашій їдальні не було.

По обіді ми спочивали, приготовляючи наші ноги на завтра і не могли дочекатися вечора, щоб піти на ревію «Веселого Львова».

Нарешті вечір. Цілий полк, одягнувшись у вихідну уніформу, вирушив сотнями із піснею на устах до кіно-театру у місті.

В театрі, крім нашого рекрутського полка, були ще й німецькі залізничники, сотня німецького вермахту, яка робила службу біля наших касарень, бо ми ще жодної служби не виконували, та багато таки французів, цивільних і в поліційній уніформі, чоловіків та жінок.

Виступ «Веселого Львова» подобався всім. Його програма перепліталась хоровими піснями, а також виступами тріо, дуетів та солістів. Було багато жартів і дотепів. Та найбільше захоплювалось наше козацтво, як і чужинці, німці і французи виступами дівчат у народніх строях. Одна із них проспівала пісню «І снилось зночі дівчині», яка так припала до вподоби, що бідна дівчина мусіла повторяти її декілька разів і вона не могла зійти зі сцени. А співала чудово.

Всьому приходить кінець, зокрема доброму. Скінчилилась і ревія «Веселого Львова» і ми під свіжими враженнями його виступу вертались до касарень.

«Гей, гей! Нема то, як наші дівчата», — говорили хлопці між собою.

В неділю рано два вишкільні полки українських добровільців Дивізії «Галичина» уставились чотирикутником до польової Служби Божої, яку відправляв сам о. д-р Лаба, головний капелян Дивізії. Зараз по Богослуженню відбулась присяга, а опісля о. д-р Лаба виголосив патріотичну проповідь, у якій підкреслив наші завдання супроти українського народу:

«Москва — це не тільки перешкода для нашого самостійного й державного життя, вона загрожує навіть нашому фізичному існуванню. Мільйони вірних синів України згинули у енкаведівських казематах смертю мучеників тільки за те, що вони любили свій український нарід. Насправді, мільйони інших терплять по різних концентраційних таборах далекої півночі за те, що вони українці, за те, що вони вірні Христовій Церкві, за те, що не вміли служити ворогові. На вас жде український нарід і ви повинні сповнити свій синівський обов'язок супроти нього. Будьте горді з того, що доля судила вам продовжувати боротьбу за визволення своєї Батьківщини, — говорив о. Лаба, — так як боролись ваші батькі і діди у часі Визвольних Змагань України 1918—1920 років. Ви йдете слідами своїх батьків, як вони йшли слідами славних запорожців. Не сумуйте, що Вас вишколюють чужі, а не свої старшини і підстаршини. Вам треба пам'ятати, хто ви, чиї сини, яке серце б'ється у ваших грудях та з якою метою ви взяли до рук зброю. Учіться наполегливо військового ремесла, яке сьогодні для нас надзвичайно конечне...»

Нема сумніву, що слова отця д-ра Лаби скріпили нас морально і викликали в нас почуття гордости і бажання служити нашому народові та боронити його проти ворога число один. Після проповіді ми всі, сотня за сотнею обох полків відійшли на дефіляду перед тибуною, на якій стояв командир вишкільного табору з полковниками та іншими штабовими старшинами. Біля трибуни стояла група «цивіляків», які приглядались нашому маршові і щось там мотали на вус, тоді, як дефіляда вимотувала усю нашу увагу, а при тому наші м'язи. Так само стояли біля труни і наші гості з «Веселого Львова» разом із сотником Л. Макарушкою, який привів їх до нас, сам будучи ще в цивілю й репрезентуючи Військову Управу.

Ще перед дефілядою хлопці один одного перестерігали, щоб дивитись прямо на начальство, а не на дівчат із «Веселого Львова» біля трибуни, бо може бути халепа. Можливість дістати один день

вільний від вправ та ще до того поїхати до Люрду додавала всім і запалу і бажання зробити все якнайкраще.

Нарешті дефіляда закінчилась. Усе, здається, пішло гаразд і нас розпустили на обід. А по обіді, як звичайно, вільне і можна буде піти до міста, або прямо на спочинок, який кожний міг провести по своїй волі.

Але ледви хлопці розійшлись по своїх кімнатах, як на коридорі пролунав пронизливий свисток дижурного підстаршини і команда «на збірку». Це вже нічого доброго не ворожило, бо звичайно в неділю по полудні збірок не бувало.

— А що, я не казав, що по присязі не дадуть нам спокою? — нарікав якийсь старший віком стрілець, який уже відслужив у польському війську та відбув щасливо польсько-німецьку війну. — Це війна і німці нас даром годувати не будуть, навіть і українським хлібом.

Але не було ради, бо при війську жартів нема. Раз збірка то збірка. Ми виходили без звичайного поспіху, бо деякі вже вспіли навіть підтягнути французького коняку або вина, якого не бракувало у військовій кантині.

Коли дижурний підстаршина нарешті мав сотню готову, до звіту із сотенного штабу вийшов гавптман Кравс. Він став посередині сотні і, як ніколи, піднесеним голосом промовив:

— Хлопці, я ґратулюю вам, що ви мене не завстидали. Наша сотня, хоча називається четвертою, взяла перше місце в сьогоднішній дефіляді. Мені було надзвичайно приємно почути таку похвалу з уст полковника. В нагороду за перше місце завтра ціла сотня іде на прогулянку до відпустового місця у Люрді, про який ви вже чули!

Ще раз «штіль ґештанден» і розхід. Ціла сотня із радости помандрувала назад до кантини, щоб гідно відзначити осягнення першого місця в дефіляді.

На прощу до Люрду

На другий день, біля сьомої години ранку, ціла сотня вийшла немов на вправи, з тою одначе різницею, що ми всі були в вихідних уніформах і без зброї. Після ранішнього апелю ми помаршували на залізничну станцію разом із нашими підстаршинами, які, за винятком одного десятника Чучмана, всі були німцями. Мені з думки не сходив Люрд, про який я стільки чув і читав, зокрема про чудотворні випадки, якими Люрд славився. Ще малим хлопцем я мріяв

про те, щоб колись поїхати до Люрду, але це були тоді тільки побожні бажання прямо нездійсненні, з уваги на великі кошти. А втім мої бажання здійснилися і я разом з цілою сотнею моїх товаришів уже був в дорозі до того чудотворного місця, про яке так часто згадувала моя покійна мама.

Коли ми прийшли на залізничну станцію, ми всі були немало здивовані, побачивши там нашого команданта сотні, який уже чекав на нас. Нам не хотілося вірити, що німецький «гавптман» поїде з нами, знаючи, що націонал-соціялістична верхівка Німеччини не вірить у Бога, тільки в свого фюрера.

Наша сотня мала зарезервованих три особових вагони. Нарешті ми в вагонах і поїзд повільно рушив. Ми їдемо до Люрду, всіх нас охопила мовчанка і ми з повагою оглядали через вікна чудові французькі краєвиди й заховувались немов у церкві.

Так, так, так... стукотіли колеса по залізних рейках, а мої думки свобідно літали на другому кінці Европи, там, де я родився, де колись моя мама згадувала з найбільшою побожністю про Люрд. Ех, як би вона знала, що ось її син якраз їде до того Люрду, на те чудотворне місце, звідки чимало калік вийшло здоровими. Де ті, яким уже не було жадного лікарства, а лікарі не давали надії на виздоровлення — повертались із Люрду здоровими людьми, з новими надіями із вірою в Бога та в Пречисту Діву Марію...

Із Тарбез до Людру було всього не цілих 20 кілометрів у південно-західньому напрямку. Люрд — це невеличке містечко над річкою Ґав де По і має поверх 10,000 мешканців. Слава про нього пішла по цілому світі від 1858 року, коли Пречиста Діва з'явилась святій Бернадетті.

Нарешті ми в Люрді. Поїзд зупинився і ми в замкненому строї помаршували в сторону церкви, яка, здавалось, була немов приліплена до великої гори. Кожний із нас настільки горів цікавістю, що вся наша увага була звернена в сторону, куди нас провадив наш командант сотні. Вкінці ми прибули на призначене місце сьогоднішньої прогулянки.

З полудневої сторони церкви надворі стояв великий вівтар. Посередині знаходилась статуя Матері Божої, а довкруги неї кілька соток свічок. Зпід статуї Матері Божої випливає малий струмочок чистої як кришталь води. Як нас інформували, ті свічки ніколи не гаснуть, тому, що й ніколи не перестає тут правитись свята Літургія. Хоча це був воєнний час, відвідувачів прочан того святого місця не бракувало й тепер із різних країн, але найбільше було таки французів.

Ми примаршували аж під сам вівтар і на команду стали півколом. Посередині, перед нами став наш командант сотні і доволі піднесеним та схвильованим голосом почав промовляти:

— Дорогі вояки! Хоча нас єднає одна ідея боротьби проти комунізму, а з тим самим і однострій, наші релігійні обряди, чи краще, релігійні віровизнання неоднакові. Я і мої підстаршини є протестантського віровизнання і наша Церква не визнає Матері Божої, як непорочно зачатої, а тільки як звичайну жінку, матір Христа, в якого ми всі віримо. Але, знаючи дещо про культ Матері Божої у Вашій Церкві, в яку ви, як і всі католики, вірите, я приїхав сюди разом із вами, щоб по своєму помолитись спільно з вами до Сина Матері Божої, щоб Він дозволив нам щасливо пережити цю війну та повернутись до наших родин, які очікують нас. Дорогі вояки, ви визнаєте Матір Божу, тому й помоліться до Неї і просіть Її, щоб Вона повернула вас здорових до ваших матерей, жінок і дітей, чи до ваших наречених. Моліться за свою Батьківщину, щоб Мати Божа допомогла вам визволити її від червоного наїзника. Моліться і вірте, бо як сказав Христос, хто вірить, того віра спасе, а хто просить, тому дається. Тут, як бачите, у стіп статуї Матері Божої випливає вода, до якої люди їдуть з-за тисячі кілометрів із вірою, що купіль у тій воді допомагає, і вони видужують. Зберігайте свою віру в Матір Божу, так, як ви вірили дотепер, а Вона напевно збереже вас і ваших рідних на Батьківщині.

Після того слова нашого команданта ми поділились на групи і під проводом наших підстаршин розійшлись у різні місця. На мою пропозицію наш командант роя, унтерофіцер Шмандер, повів нас перед статую Матері Божої, де правилась свята Літургія. Ми всі зайшли до лавок, які тут стояли рядами, як у церкві, і навколішках віддались молитвам. У часі молитви я не міг не згадати і свого батька, який, маючи мене одного сина, не заборонив мені йти добровільцем до Української Дивізії «Галичина». Згадались мені і батьківські слова: «Колись і я був добровільцем до Української Армії і щасливо вернувся додому. Дасть Бог і ти повернешся».

Я немов відчув, що моя віра у те, що я живий і здоровий вийду із цієї війни, кріпшала із кожною хвилиною. Помолившись, ми підійшли до невеличкого збірника із джерельною водою, зачерпнувши її в наші польові пляшки. Я також набрав собі води, з якою возився майже дев'ять місяців, аж поки не залишив у часі нашого відступу з-під Бродів у селі Куткурах.

Ми ще оглянули і церкву, яка має три поверхи. В ній знаходилось багато дорогоцінних дарунків, які складали прочани - відві-

дувачі цього святого місця. На третьому поверсі знаходиться 27 вівтарів кругом попід стіни церкви, а над головним вівтарем висить біля трьох десятків церковних хоругов різних народів. Між ними на самому переді знаходиться і українська хоругва із образом Матері Божої та золотим написом «Ликуйся, ликуйся, Маріє!»

Із якимось духовим піднесенням ми повертались назад до Тарбе із вірою у слова нашого команданта, що, віддавшись під опіку Матері Божої, можемо бути спокійні, бо Вона нас збереже.

***

Минали дні сірої вояцької буденщини. В першій половині травня ми покинули Тарбе, а на 15-го травня 1944 р. ми прибули до Дивізії «Галичина», яка тоді вже формувалась, як бойова одиниця у вишкільному таборі Нойгамер біля міста Заґан на Долішньому Шлезьку (Сьогодні ця місцевість знаходиться в кордонах Польщі і називається Свєнтошув).

З кінцем червня я виїхав із запасним польовим курінем Дивізії під Броди. Як запасна частина, ми участи в боях не брали, як також не були в окруженню, але майже повністю відступали через село Любінь Великий на Старий Самбір, а звідти поїздом назад до Нойгамеру.

З поворотом решток розбитої першої Дивізії в Нойгамері почалось формування другої Дивізії. В цей час мене приділено до 9-ої сотні 30-го полку (III. курінь), в якій командантом був хор. Андрій Питляр.

На фронті під Фельдбахом

В перших днях квітня 1945 р. III-ій курінь 30. полка Української Дивізії «Галичина» вийшов зі Словенії на фронт в околиці Фельдбах-Ґляйхенберґ, за яких 40-50 кілометрів на південний схід від міста Грац.

6 квітня 1945 р. III-ій курінь 30-го полка зайняв становища у найбільш висуненому наперед відтинку на протисовєтському фронті, які за своєю формою творили підкову. Із трьох сторін нас окружали большевики. 9-та сотня окопалась напроти села Мільдорф, яке було розположене на горбі, що знаходився у руках ворога. Із західньої сторони села, а з тим самим і горба, протікав маленький потік, а дальше за ним простягався невеличкий лісок, яких у Стирії чимало. Ліворуч від нас стояла 10-та сотня, а праворуч частини 31-го полка нашої Дивізії. Село Мільдорф, як і цілий горб, мали стратегічне значення, бо з нього видно було рух наших частин, що совєтські частини вміло використовували, постійно нас обстрілюючи.

Цей горб у совєтських руках був для нас дуже небезпечний, і тому вже на другий день нашого побуту на фронті прийшов наказ відібрати від москалів село Мільдорф із горбом. Командант 9-ої сотні, хор. Андрій Питляр дістав наказ зробити наступ на село Мільдорф. До наступу мала приєднатись також і 10-та сотня, а також частини 31-го полка на своїх відтинках, щоб не дозволити москалям кинути підмоги частинам, які займали Мільдорф.

Ніч була темна, що годі було щось завважити навіть на віддаль одного кроку. Наступ почався 8 квітня в год. 4-ій рано канонадою із легкої артилерії, яка била по ворожих окопах. За той час наша сотня підсувалась розстрільною аж під ворожі окопи і, підійшовши на яких 75-100 метрів, на наказ хорунжого Питляра ми відкрили вогонь по ворогові. Я, як роєвий першого роя першої чоти, знаходився найближче до окопів, і завважив, як у ворожій лінії зчинився переполох і совєтські вояки почали втікати. Направо від мене лежав хор. Питляр, сіючи вогнем зі свого автомата. Але ворожий переполох тривав усього кілька хвилин. Скоро ворог зорієнтувався в ситуації та почав відстрілюватись із легкої зброї, головно автоматів, т. зв. «фінок». Ми займали нові становища й вдарили вогонь із скорострілів, і здавалось, що ось-ось ворожі окопи будуть у наших руках. В цьому моменті ворог відкрив шалений вогонь із гранатометів направо від нас, там, де стояла 3-тя чота нашої сотні, якою командував дес. Коваль. Небаром до хор. Питляра прибіг стрілець з 3-ої чоти, зголошуючи, що ворожі гранатомети деморалізують 3-ю чоту і стрільці безладно відступають назад, помимо намагань чотового Коваля задержати порядок.

Хор. Питляр, оглянувши далековидом становище 3-ої чоти, зорієтувався, що найкраще є підійти до переду так, щоб ворожі гранатомети падали поза становища.

«Коваль і 3-я чота допереду!» — кричав хор. Питляр. Але наказу не було виконано і стрільці дальше, замість іти вперед, в безладді відступали серед безперебійних розривів ворожих гранат. В міжчасі ворог скерував свій гранатометний вогонь і на нас, відтинаючи вільний прохід до 3-ої чоти нашому сотенному.

Хор. Питляр наказав нам тримати вогонь, а сам повернув направо і, рачкуючи, попрямував до третьої чоти. Але до мети йому не довелось дійти. Дві ворожі гранати гримнули якраз у те місце, де просувався хор. Питляр, і вони перервали не тільки його стежку до третьої чоти, але і ввесь його життєвий шлях. Це сталось таки на наших очах, і в кожного з нас блиснула думка, що ми вже не маємо сотенного. В наших рядах настала паніка. Одні кинулись до

хор. Питляра, інші перестали стріляти, а деякі слабші духом почали відступати.

Вогонь, який, згідно з наказом сотенного, мав не припинятись, раптом почав слабнути, зате ворог засипав нас своїми стрільнами із гранатометів чим раз то густіше.

Я підсунувся до мого кулеметчика, стрільця Мізерного, який стримував майже весь наш відтинок. Але якраз у цьому моменті його кулемет затявся.

— Що сталось? — питаю.

— Цівка скоростріла аж червона від безперервного вогню і куля застрягла в середині; — відповідає.

Ми негайно змінили цівку і я перебрав скоростріл та продовжував стріляти короткими серіями по лінії ворога. За той час стр. Мізерний відбіг за хату, яка була віддалена від нас на яких 20 метрів, щоб вибити кулю із цівки. Фронт перед мною захопив всю мою увагу і я продовжав сипати вогнем по ворожих окопах. За той час я й не завважив, як усі вояки першої чоти вицофались назад. Щойно, коли мій скорострільчик не з'явився біля мене із прочищеною цівкою, я мимохіть оглянувся, де він подівся. Оглянувся і задеревів.

Під хатою, куди відбіг був скорострільчик, причаїлись уже три совєтські солдати і між ними та мною було не більше двох десятків метрів. Я майже підсвідомо відбезпечив мою ручну гранату і жбурнув нею в сторону совєтських вояків. Але дослівно те саме зробив один із них, кидаючи гранатою в мою сторону, а два його товариші відкрили по мені вогонь із фінок. На щастя між ними і мною було ще дерево, яке стало для мене охороною.

Я скрившись за деревом, приліг до землі і зі страху майже зрівнявся з нею. Мій ум прошили тисячі різних думок, шукаючи якогось пляну, як вирватись із цього пекла, яке грозило мені, як не очевидною смертю то полоном у сибірських тайґах.

«Не здатись, не здатись!» — щось немов шептало мені до вуха. Я і не стямився, як мої уста шептали молитву «Богородице Діво...» Нараз у моїй уяві стала немов жива Пречиста Діва Марія, такою, як я бачив Її статую в Люрді.

«Вона вас збереже» — пригадались мені слова німецького ґавптмана, команданта нашої вишкільної сотні в Тарбе. «Так, Вона мене збереже», — прошептав я сам до себе і почав відчувати в собі якусь певність, що мені нічого не може статися, бо Вона тримає мене у своїй опіці. «Під Твою милість прибігаєм...» шептали мої уста. Я оглянувся ще раз довкруги себе.

Дерево, за яким я скривався, було у своїй долішній частині біле, бо постріли ворога, як і мої, обірвали із нього всю кору. Я все

ще пускаю короткі серії із мого автомата, а ум працює із небувалою швидкістю. Нарешті я рішився на дію. Розбезпечую останніх дві ручні гранати і разом їх кидаю у сторону моїх противників. Вони з гуком розриваються і кидають вгору перемішану із травою землю. Я зриваюсь на ноги, беру скоростріл і біжу щосили в західню сторону, де повинні знаходитись наші частини. Передімною дещо похила вниз площина, а за мною в погоні летить град куль із автоматів, які жужлять немов пчоли, що висипались із роя. Але вони на мене не діяли і я навіть не відчував страху, бо моїм бажанням було вирватись із того небезпечного місця, де знайшов свою смерть хор. Андрій Питляр. Всупереч усім військовим приписам я біг вниз що моїх сил, навіть не падаючи час від часу долів, щоб не тратити часу. Я вірив, що «Вона мене збереже» і був майже певний, що мені нічого не станеться.

У тій своїй певності я не завівся. В короткому часі я опинився поза обстрілом ворога і в гурті своїх стрільців, живий і здоровий. Без пересади, я ще й сьогодні можу спокійно ствердити, що Вона, Пречиста Діва Марія мене дійсно зберегла при житті, зберегла від каліцтва та полону десь у холодному Сибірі. Того, що я пережив у тому короткому часі під Мільдорфом у Стирії, я не забув ще й по сьогодні, хоча всі твердять, що багато чого з часом забувається.

Я писав ці рядки у місяці травні, місяці, що його наша Церква присвятила Пречистій Діві Марії, Покровительці України, що втішалась окремим культом серед усього народу, зокрема серед українського війська. Недаремне ж запорожці ставились із таким пієтизмом до Матері Божої, а Січові Стрільці мали свої прапори із її образом, подібно як і пізніше вояки УПА. Молились до Неї і стрільці Української Дивізії «Галичина» у часі другої світової війни, на вишколі у чужих землях як і, перебуваючи на фронтах, у боротьбі проти нашого відвічного ворога — Московії. Коли після закінчення війни в травні 1945 року більшість вояків Дивізії знайшлась у таборі полонених в Італії, спочатку в Беллярії над Адрійським морем, першу будову, яку ми поставили для вжитку усіх, — це була невеличка каплиця із цельти в честь Пречистої Діви Марії. А опісля в Ріміні побудували каплицю із дощок з харчових скриньок, якої куполу вкрили «золотою» бляхою із конзерв, що здалеку дійсно блищала на сонці ніби золота. А на Іконостасі знаходився чудово розмальований образ Пречистої Діви Марії в українському стилі.

(Літ. оформ. В. В.)

Осип Бакай

ВОЄННА ПРИГОДА

А було це в 1917 році, на італійському фронті. По затяжній зимі високо в Альпах топилися сніги, а благодійне сонце вже припікало та огрівало перемерзлі кості вояцтва.

В тому часі відбулася одна з дальших австрійських офензив, яка по кільkаденнім барабаннім вогні артилерії і мінометів та штурмового наступу піхоти, проломила ворожі формації, які в безладді відступали назад.

В неменшому безладді наступали й австрійські війська, а радше рачкували по недоступних схилах та гірських кітловинах.

Найбільше клопоту було в таких випадках з пересуванням тяжкої зброї, артилерії й амуніції, бо коней в тому терені ніяк було уживати. Коні були далеко позаду, у безпечному місці. Тому й гармати розкладалося на частини та складалося на совги-сани і так власною силою вояки тягнули їх вперед.

Піхота, розпорошившись по просмиках гір, губила орієнтацію, тимбільше, що наступ ведено під заслоною ночі, а дійшовши до пригожого терену, очікувано дальших наказів та — решток погублених вояків.

Воювати не хотілося вже нікому, ба навіть і командування зволікало, не зв'язуючись з ворогом.

Те саме ділялось, мабуть, і по другому боці, бо стрілянини не було, лише час до часу наші частини переловлювали, одинцем втікаючих італійців, а щоб не мати мороки з ними — пускали їх поза оком командування «Ля Рома», під регіт, коли вони казали «ґрація камерадо».

Вояцтво, користаючи з невпорядкованого фронту, грілося на сонці, деякі брали сонящні купелі, а інші робили «офензиву» на нерозлучних воєнних «камерадів» в своїм одінні.

Молодий хорунжий хотів також зробити таку «офензиву», а що не хотів робити це на очах вояцтва, то подався кітлиною, якою пробігав бистрий потік, дещо подальше на південь, в напрямі ворога.

Потік вився поміж скалами і творив в деяких місцях озерця та ґабив собою — зайди скупайся, бодай раз за цілу зиму та обмийся від всяких брудів.

Тож, не надумуючись довго, роздягнувся і шубовсть у воду.

Вода, правда, була досить зимна, але він, загартований снігами, майже не відчув того, а заплановану «офензиву» на «камерадів» змінив в той спосіб, що сорочку і штани полоскав у воді, а зробивши це, розстелив їх на скелі, що сторчала з води, серед потока.

Скінчивши цю роботу, він почув якесь хлюпання у воді, по тамтому боці скали, яку обходив потік, і це його насторожило, тож почав

підсуватися у воді, аж тут раптом висторчилася з води якась постать, з піднесеними вгору руками. На запит хорунжого, хто він такий, виявилося, що це італієць, який говорив непогано по німецьки, такий самий смільчак, як і хорунжий. І вони розвели розмову — про війну й сподіваний її кінець.

Тим часом, тим яром вздовж потоку надійшов гурт австрійських старшин, командант дивізії, полковники, сотенні та інша командна знать, перевіряючи терен для нового позиційного фронту.

Що-ж тепер, подумав хорунжий, де подітися? Це-ж воєнна зрада, воєнний суд неминучий! Тоді вони оба, порозумівшись, занурилися у воду, може не побачуть. Та не так сталося. Проклята білизна розстелена на скалі — зрадила їх.

Генерал, наблизившися, побачив їх у воді й заревів: «Що робите там, дураки? Вийдіть з води і одягніться!» І тут щойно наступило найбільше лихо. Хорунжий, ледве надягнув на себе мокру ще сорочку, коли, надягаючи штани, зашпортався і бебех назад у воду. Генерал побачивши його розгубленість і переляк, спокійніше запитав, «хто ви і що робите тут?»

Хорунжий зарапортував, як личить: «Ваша Ckселенціє, я хорунжий Н. Н. 4-тої батерії, 52-го полку польової артилерії, приділений до обсерваційного пункту». А ви? — запитав генерал другого, не знаючи ще, що це італієць.

«Я — каже той — сержант якогось там батальйону альпіністів». Генерал, почувши це, вирячив очі і сердечно розсміявся. Тим часом вони обидва стояли один поруч другого голі, як два добрі приятелі.

Генерал, подобрівши заявив: «Одягайтесь, «керлє» і говоріть, хто кого в гості запросив?» Хорунжий розповів докладно свою пригоду, що підтвердив італієць, з чого виходило, що тут ніякої змови не було. Та «пех» дальше переслідував хорунжого. Одягаючись, розгублений і збентежений, надів в поспіху замість своєї італійську шапку, а італієць, не маючи вже вибору, надів австрійську, що знову розлютило генерала.

Обмінявшися шапками, оба вони стояли витягнені на «струнко» перед генералом. А, тепер, що? — запитав генерал. Оба мовчали, бо й щож могли відповісти. Тоді генерал сказав до хорунжого: «Ви, пане хорунжий, зголосіться у вашого команданта, по нагоду, а ви, пане сержант, зголосіться у вашого Кадорне (головний командир італійської армії) і скажіть йому, що ми не беремо в полон сплячих зайців». Оба вони відсатютували, а італієць додав «ґрація дженерале» і зник поза скалами.

Інші старшини були здивовані таким рішенням генерала, але він пояснив: «золлєн віссен» хай знають, що ми не користаємо з таких воцьких пригод.

Хтось з приявних все це схопив для віденського щоденника «Вінер Нахріхтен» і та історія розвеселила добродушних віденців. Автор цих рядків передав цей нарис власне за «Вінер Нахріхтен».

КООРДИНАЦІЙНА РАДА УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

До *Дня 14 серпня 1970 року*

Високодостойного Пана
Ген.-Пор. Олександра Вишнівського
в Дітройті, Міч.

Високодостойний Пане Генерале!

З осягненням патріяршого віку — 80-річчя Вашого трудолюбивого життя, ВП. Пане Генерале, просимо і від нас — Координаційної Ради Українських Комбатантських Організацій в ЗСА, в якій об'єднані комб. організації: ОбВУА, Братство У.С.С., Об'єднання кол. вояків УПА, Товариство кол. вояків УПА, Братство кол. вояків 1 УД УНА, Вільне Українське Козацтво та СВУР — прийняти щиро-сердечні поздоровлення.

Вашу многогранну і широку, а при тому віддану працю для добра українського народу, а зокрема Ваші спогади-статті в плеканні визвольної боротьби високо цінимо та щиро бажаємо Вам доброго здоров'я, сил і витривалости у дальшій праці і успіху для Справи, якій Ви, ВПоважаний Пане Генерале, присвятили ціле Своє життя.

З вояцьким привітом!

За Координаційну Раду Українських Комбатантських Організацій в ЗСА
Д-р Володимир Галан, голова *Іван Поритко, секретар*

ЛИСТ ДО СУВІ

До Головної Управи

Союзу Українських Воєнних

Інвалідів, Мюнхен 2,

Дахауерштр. 9/II.

Буенос-Айрес, 22 грудня 1969 р.

Вельмишановні Панове!

В грудні 1967 року переказали ми через Кооперативу "Фортуна" в Буенос-Айрес 105,000.00 арг. пезів, це є 300.00 амер. долярів на адресу Вашого Союзу. На наші писемні прохання вислати нам потвердження цієї посилки, відповіді ми не отримали. Тільки неофіційно довідались, що у звідомленні Союзу буде потверджено одержання цих грошей.

Тепер у "Вістях Комбатанта" ч. 1(38) з цього року, Головна Управа СУВІ подає виказ пожертв за час від 1. I. 1967 до 20. 9. 68, але нашої посилки в тому виказі не знаходимо. За те подано, що з Арґентіни вплинув до каси СУВІ даток від п. М. Самоверського у висоті 300.00 ам. долярів. Думаємо, що помилка зайшла тому, що п. М. Самоверський є головою Кооперативи "Фортуна", через яку ми переказували гроші.

Збіркову акцію на Фонд Українського Інваліда переводить уже від одинадцять років окрема Комісія, зложена з представників Союзу Українських Ветеранів у Арґентіні і Братства Кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА. За той час зібрано — 1,415,351.00 пезів (рівновартість — 10,162.00 ам. дол.) З тої суми виплачено місцевим інвалідам безпосередньо — 635,741.00 пезів, а до СУВІ в Німеччині вислано 559,984.00 арг. пези.

Дуже просимо при найближчій нагоді справити неточність подану у Вашому вищезгаданому звідомленні, та, якщо вважатимете за вказане, доповнити спростовання даними про збіркову акцію на Фонд Українських Інвалідів в Арґентіні. Це просимо ще й тому, щоб наші жертводавці на Фонд Українських Інвалідів були добре поінформовані, куди йдуть їхні пожертви.

Сподіючись позитивного полагодження цього нашого прохання, остаємось з правдивою до Вас пошаною — **Б. Литвинович, секретар**

50-ті РОКОВИНИ ЗАКІНЧЕННЯ ЗИМОВОГО ПОХОДУ В БАВНД БРУКУ

«...6-го травня 1920 року між штабом армії і відділами Удовиченка встановлено зв'язок. Наша кіннота вступила в Ямпіль. Зимовий Похід скінчився... Залунав гимн «Ще не вмерла Україна». Замаяли національні прапори. Весняне сонце ясним промінням освітило села, де відпочивало козацтво. Здавалося, що сама природа разом з учасниками Зимового Походу раділа і святкувала цю славну подію в нашій кривавій боротьбі за волю України».

І. Мазепа

6-го травня 1970 року припало 50 років, як закінчився Зимовий Похід Армії УНР, який залишився в історії Війська Українського одною з найславніших сторінок визвольної боротьби Армії УНР, 1917-1920 років.

Про період 6 грудня 1919 — 6 травня 1920 командарм Зимового Походу ген.-полк. М. Омелянович-Павленко сказав: «...не годиться забувати про цю добу боротьби, в якій на протязі п'ятьох місяців гартувалася воля і сила борців за незалежність України».

«Днем Урочистого Орденського Свята є щорічно день 6-го грудня». (Статут).

Серед еміґрації у вільному світі про цю подію рідко коли згадується — здебільша промовчується чи забувається. Забудькуватість про цю добу влучно схарактеризував ген. Михайло Крат у своєму привітанні: «...наше громадянство відзначає щороку славні історичні дати «22 січня» та «1-го листопада», часом «Крути», "Базар" і "Броди". Але не любить наша еміґрація «Свята Лицарів Залізного Хреста», що було встановлене, як державне свято ще покійним Головним Отаманом — С. Петлюрою.

Ми любимо сумні роковини й панахиди, а не відзначаємо славних перемог. Св. п. протопресвітер о. П. Пащевський казав, що ми «панахидний народ». А в той час в історії 4-хрічної, а як урахувати селянські повстання, то 6-тирічної боротьби Надніпрянської України — Зимовий Похід є найславнішою сторінкою цієї боротьби.

Наш воєнний історик проф. Лев Шанковський писав: «Сьогодні ми можемо тільки дивуватися, чому українська еміґраційна преса обходить, здебільша, мовчанкою цю знаменну річницю. Тим часом, цей славетний «марш крізь бурю і сніг» Армії УНР треба було б собі пригадати, бо 1-й Зимовий Похід — це безприкладна історія трудів, посвяти, жертвенности і героїзму українських військ, бо 1-й Зимовий Похід

— це не тільки джерело нашої національної воєнної гордости, але й, думаю, нашої науки, з якої ми повинні черпати сили для дальшої боротьби...

Кредит за вміле переведення цих операцій треба записати, без сумніву командармові ген. М. Омелянович-Павленкові та шефові його штабу — полк. А. Долудові».

Чому ж не відзначувано дати «6-го грудня» навіть у 50-ті роковини, коли, наприклад, дату «1-го Листопада» відзначається щорічно?

Може тому, що українська еміґрація в більшості складається з галичан? Навіть вояцькі організації не згадують про цей наш ювілей. Це правда, що УГА — Галицька Армія — 6-го грудня вже не була збройною силою України, а перебувала у складі «Вооружонних сіл Юґа Россії». Неприємна це згадка.

Але ж брати-галичани, особливо вояки не мусять соромитися того факту, що шляхи обох армій Соборної України розійшлися в листопаді 1919 року. Вони — старшини і стрільці не винні в тому. Вони були духом із нами: вони допомогли нам прорватись через ворожий фронт ген. Денікіна, вони до своїх шпиталів приймали наших ранених і тифозних, вони змінювали наші, перевтомлені безупинним маршем серед бур і хуртовин, коні на свої-свіжі. Зрештою, вони ввесь час прагнули знову злучитися з нами, а в квітні 1920 р. повстали проти большевиків і перейшли на бік військ Головного Отамана.

Трагедія — дальша доля УГА — є також і нашою всеукраїнською трагедією.

А тому ми вітаємо у першу чергу бойових товаришів — Лицарів Залізного Хреста, вітаємо вояків усіх українських формацій старої і нової генерації та всіх громадян, що прийшли нас, лицарів Зимового Походу ушанувати — писав Михайло Крат — Лицар Ордена Залізного Хреста і ген.-хор. Армії УНР (під час Зимового Походу — начальник штабу Запорізької дивізії) з дружиною Євдокією (також нагородженою орденом Залізного Хреста).

Ювілейне Свято 50-річчя закінчення Зимового Походу відбулося 9-го травня 1970 року в осередку Консисторії УПЦ в Бавнд Бруку заходами Орденської Ради при активній співпраці молодшого покоління української політичної еміґрації, яке належить до «Братства спадкоємців Воєнного Хреста».

На ювілейне свято прибули Лицарі Ордена Залізного Хреста з родинами, а деякі й з внуками з різних кінців Америки й Канади. Пані М. Волосевич — дружина нач. штабу Волинської дивізії і сама учасник Зимового Походу, д-р Плітас — дружина д-ра Плітаса — учасника Зимового Походу з Торонта, майор О. Негребецький і А. Гукало з

Монтреалу. Від соняшної Каліфорнії — пполк. Г. Маслівець, учасник обох Зимових Походів, з донею, майор Калиновський з Балтимору, адм. сот. М. Гарасим із Чикаго, проф. Л. Шанковський з Філядельфії, П. Олексієнко — керівник архіву-музею з Денверу, проф. М. Зайців з дружиною з Нюварку. Були також кол. вояки із Боффало та Клівленду.

Це була зусріч тих, що 50 років тому, рішившись на все, з наказу Головного Отамана пішли в запілля ворога, не капітулювали і не схилили жовто-блакитного прапору перед ним.

Мало нас, учасників Зимового Походу, лишилося серед живих. У Бразилії — Куритибі — ще живе ген.-хор. Андрій Долуд — нач. штабу армії Зимового Походу. В Дітройті ген.-хор. М. Крат — нач. штабу Запорізької дивізії з дружиною та ген.-пор. О. Вишнівський — командир 3-го кінного полку. В Німеччині — Дормштадт ген.-хор. М. Шрамченко — київської дивізії. У Вашинґтоні пполк. І. Миколаєнко — адьютант командарма та пполк. О. Запара, київської дивізії.

Але вже багато відомих і незабутніх Лицарів відійшли на вічний спочинок: св. п. ген.-полк. М. Омелянович-Павленко — командарм у Зимовому Поході, ген.-полк. О. Загродський, ген.-полк. Вовк Андрій, ген.-пор. П. Дяченко, ген.-хор. Д. Жупінас, ген.-хор. К. Смовський, полк. Ю. Тисаревський, полк. Пекарчук, пор. О. Бойко, хор. М. Єльників і багато, багато знаних і незнаних.

На ювілейному святі Лицарів був приявним гість із Европи, д-р Т. Леонтій — керівник ресорту внутрішніх справ ВО УНРади, ген.-полк. П. Шандрук, ген.-хор. А. Валійський від військового ресорту ВО УНРади та представник на Америку дир. І. Крамаренко від ВО УНРади, представники комбатантських організацій та громадянство.

Ювілейне свято розпочалося Богослужбою в Церкві-Пам'ятнику св. Андрія в 11-й годині з участю митр. прот.: о. П. Фалька з Бавнд Бруку, І. Данилевича з Ню Йорку і О. Мицика з Честеру. Хором дириґував проф. Завитневич, був прапор 3-ої Залізної дивізії з часів ще збройної боротьби Армії УНР та прапор від ОбВУА з Ню Йорку при гоноровій асисті ветеранів. Апостола читав проф. І. Паливода — Лицар Ордена Залізного Хреста. Митр. прот. о. П. Фалько виголосив прекрасну проповідь, нав'язуючи до урочистости ювілейного свята.

Після Служби Божої святочна процесія від Церкви-Пам'ятника вирушила на цвинтар із хоругвами, прапорами і духовенством на чолі. Біля пам'ятника на могилі св. п. ген.-полк. О. Загродського відслужено Панахиду за всіх у боях поляглих Лицарів Зимового Походу, які життя своє віддали в боротьбі за Україну, а також і за всіх померлих воїнів. Під час Панахиди всі приявні комбатанти стояли шпалерою під командою сот. д-ра Івана Козака з Ню Йорку.

На могилі перед Панахидою був покладений чудовий вінок із червоних квітів, про який для ювілейного свята на власний кошт придбали: п-на Оксана Вікул, п-ні Оксана Шандор, інж. П. Лимаренко, д-р Віра Безсонів-Ортинська і п-ні Юлія Безсонів — молодше покоління, нащадки учасників збройної боротьби 1917-1920 років, яке належить до «Братства спадкоємців Воєнного Хреста».

Після відправи Панахиди вся святочна громада зібралася в церковній залі за прибраними столами. Митр. прот. о. П. Фалько промовив молитву перед загальним обідом. Обід був приготований дружинами учасників збройної боротьби при допомозі жіночої обслуги молодшого покоління.

За жертвену і безкорисну працю ВШ. Паням: О. Дяченковій — дружині св. п. ген.-пор. П. Дяченка, Тамарі Дяченковій — дружині сина ген.-пор. П. Дяченка, інж. Богданні Біловщук, д-р Дарії Химич, д-р Вірі Безсонів-Ортинській, Катерині Мартіяк, Лідії Саленко і Зоряні Сенюк-Кловзер (третє покоління), а також Юлії і Володимиру Безсоновим щиро-сердешну подяку висловила: Орденська Рада, Лицарі і від громади.

Під час смачного обіду відбулася офіційна і мистецька частина свята. Голова Орденської Ради, майор В. Біловщук, відкриваючи офіційну частину, передав провід тостмайстрові п-ні М. Волосевич. Майор інж. С. Захвалинський представив присутніх Лицарів і достойних гостей. Промови чергувалися з привітами, яких багато надійшло від різних осіб та організацій.

Представник ВО УНРади — керівник ресорту внутрішніх справ д-р Т. Леонтій прочитав привітання від президента УНР в екзилі М. Лівицького. В своїй змістовній промові д-р Т. Леонтій підкреслив ролю і значення Зимового Походу в боротьбі за Україну, схарактеризував теперішню позицію еміґрації до проблем визвольної політки та осудив малу групу еміґрації, що намагається зректися боротьби за незалежну Україну, пропаґуючи льояльність совєтської влади в Україні. Прочитано привітання і від Віце-президента УНР в екзилі, проф. М. Степаненка і ген.-хор. М. Шрамченка.

Доповідь про Зимовий Похід, про «марш крізь бурю і сніг» і значення його в історії української збройної боротьби виголосив редактор Л. Шанковський — Лицар Ордена Залізного Хреста. Вітав він учасників Зимового Походу і присутніх від відділу ОбВУА у Філядельфії.

У мистецькій частині бас баритон М. Чалий, колишній соліст харківської опери, відспівав: 1) «У монастирської брами» з опери «Тарас Бульба», муз. Лисенка, 2) «Чуєш брате мій» Р. Купчинського під акомпаньямент бандури.

Відомий бандурист В. Юркевич виконав: 1) «Я сьогодні від вас від'їжджаю», — повстанська пісня аранжир. Юркевич, 2) Дума: «Чого плачеш Україно?», муз. і слова Місевича.. Дует «Ой у полі вітер віє» — народня пісня, виконали: бас-баритон М. Чалий та бандурист В. Юркевич. Святочна громада нагородила мистців гучними оплесками.

Сот. д-р І. Козак — Лицар Ордена Залізного Хреста, вітав від Головної Управи ОбВУА та відділу ОбВУА в Ню Йорку. Всі письмові привітання від організацій та осіб, яких багато надійшло до Орденської Ради, були прочитані, а саме: вітав о. Василь Лаба — ген.-хор.,, начальний духовник УНА, Центральний комітет вшанування пам'яти С. Петлюри в ЗСА — ген.-хор. А. Валійський, Укр. Національно-Державний Союз в ЗСА — полк. Самойлів, СУВ в ЗСА — ген.-хор. В. Филинович, від молодшого покоління — В. Саленко з Ню Йорку, Т-во прихильників УНР в Філядельфії — П. Лимаренко, СУВ у Боффала — ген.-хор. Герасименко, СУВ в Чикаго — пполк. Сіренко Сірий, СУВ у Мюнхені — ген. шт. полк. В. Татарський, Т-во прихильників УНР з Нюарк-Ірвінґтон — К. Степовий, Відділ ОбВУА Балтимор — ген. шт. ген. П. Самутин і від себе персонально, від «Братства спадкоємців Воєнного Хреста» відділ в ЗСА — Юлія Безсонів, В. Луцишин і П. Лимаренко, від Архіву-Музею в Денвері — П. Олексієнко, ген.-хор. О. Кузьмінський, ген.-хор. Й. Мандзенко, о. Архимандрит Святослав-Арнольд, Пенсильванія, пполк. інж. В. Прохода — Сан Дієґо, пполк. інж. П. Нестеренко, майор Отрешко-Арський, пполк. П. Федоренко — Торонто, п-ні Марія Голуб — Каламазо, Міч., п-ні Олена Гнойова — Денвер, полк. Андрушенко, пполк. О. Генсуровський, о. Ю. Ковальський — Едмонтон, Г. Турко — УВК, Едмонтон, В. Папірчук — УВК, Калгари, М. і Л. Биковські — Денвер, майор О. Яворський — Торонто, майор інж. Ю. Артюшенко — Чікаго, пполк. Т. Грінченко — УВК, Канада та ін.

Привітання від генеральної управи УВК виголосив пполк. Й. Вишневецький і від Об'єднання кол. Вояків УПА — пор. І. Хома. Інж. В. Сімянців, відомий скульптор, прочитав свій спогад «Так народилися Лицарі Ордена Залізного Хреста». Він вітав від ім. пполк. І. Миколаєнка — адютанта командарма та від пполк. О. Запари.

Для вшанування пам'яти вищого командного складу армії Зимового Походу упорядкована була таблиця (розмір 40 х 30 цалів). На ній вміщені фотопортрети: Головного Отамана і начальника його штабу ген. шт. ген.-полк. М. Юнакова, які 5 грудня 1919 року в Новій Чорторию підписали наказ ч. 101 про призначення ген. М. Омеляновича-Павленка командуючим армією, яка 6 грудня 1919 р. вирушила в Зимовий Похід.

На таблиці є фотопортрет командарма, нач. штабу армії ген.-

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА ЗСА І КАНАДИ

IX. ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА АМЕРИКИ І КАНАДИ

В днях 5 і 6 вересня 1970 року в приміщенні Українського Народнього Дому при 831 Джозеф Евеню в Рочестері, Н.Й., відбувся Дев'ятий з'їзд Об'єднання кол. Вояків УПА.

З'їзд відкрив, вітаючи учасників і гостей, дотеперішній голова пполк. УПА Ю. Лопатинський. Учасники З'їзду повстанням з місць та хвилиною мовчанкою вшанували сл. пам. ген.-хор. Т. Чупринку-Шухевича, та впавших і померлих Друзів.

Дальшими нарадами З'їзду проводила вибрана Президія, до якої ввійшли: І. Хома — голова, В. Дашко — заступник голови, А. Білевич та М. Міґус — секретарі.

Делеґати — колишні вояки УПА — розглядали діяльність іхньої організації за минулі два роки та намічували пляни праці на наступну каденцію. Вони живо інтересувалися діяльністю Головної Управи і Управ Станиць, забираючи голос у дискусії, та подаючи конкретні пропозиції діяльности на майбутнє. З'їзд відбувався в дружній атмосфері.

Згідно зі звітуванням членів ГУ та голов Станиць, Об'єднання кол. Вояків УПА як організація типово комбатантська зосереджувала свою увагу на:

— фінансову та матеріяльну допомогу колишнім Воякам УПА та іхнім родинам, розкиненим у діяспорі;

— збирання матеріялів про визвольну боротьбу УПА та її наслідки;

— співпрацю в Об'єднанні та наш уділ в інших комбатантських організаціях, як ОбВУА, Суспільна Служба Комбатанта, Координаційна Рада Комбатантів та інших загально-громадських організаціях;

— дальші зусилля нашого Об'єднання для наладнання співдії з Товариством б. Вояків УПА ім. ген. Т. Чупрники;

хор. (тоді полк.) Андрія Долуда, командирів дивізій та їхніх начальників штабів, заступників командирів дивізії, командирів окремих частин, прем'єра уряду УНР І. Мазепи та протопресвітера армії о. П. Пащевського. Таблицю упорядкував учасник Зимового Походу, Лицар Ордена Залізного Хреста хор. Грінченко, яку після ювілейного свята передав до Музею Церкви-Пам'ятника у Бавнд Бруку.

Під час обіду зібрано 405 дол. на видання альманаху, присвяченого 50-й річниці Зимового Походу. Видання заплановане Орденською Радою, про що було оголошено в пресі зі зверненням до Лицарів Ордена Залізного Хреста, до комбатантських організацій і громадянства, щоб підтримали матеріяльно видання альманаху.

Відспіванням національного гимну закінчилося Свято Лицарів Зимового Походу.

Теодор Грінченко

— збірку фонту для допомоги потребуючим воякам УПА.

З'їзд постановив на майбутнє посилити працю Об'єднання в усіх ділянках суспільного та комбатантського життя. Особливо важливою є видавнича діяльність, для ведення якої на цьому З'їзді обрано Редколегію. Видання спомииів, які насвітлювали б об'єктивно дії УПА є "пекучою вимогою хвилі", — як з'ясовували це в дискусії учасники З'їзду. Ця діяльність тим більше потрібна, щоб дати гідну відповідь ворогам України, які поширюють брехливу пропаґанду про злочинні дії УПА так у військовій літературі, як у фільмі та радіо.

В часі З'їзду обговорювано також можливості об'єднання обох упівських організацій. Багато учасників зі жалем висловлювало погляд, що важко дійти до якогось порозуміння, коли наші зусилля до об'єднання остаються односторонніми.

По закінченні нарад першого дня З'їзду, тобто в суботу вечором, відбувся бенкет з участю понад сто осіб. У бенкеті взяли участь церковні і світські достойники: парох Української Католицької Церкви св. Йосафата в Рочестері монсіньйор о. М. Бабак, парох Української Католицької Церкви Богоявлення Господнього о. Ст. Городецький, — учасник визвольних змагань, п. М. Лебедь — генеральний секретар Закордонних Справ УГВР, інж. В. Потішко — член УГВР, д-р Л. Рубінґер — представник ОбВУА, сотник М. Мартинець — представник 1-ої УД УНА, проф. д-р І. Гвозда — голова Організації Оборони Лемківщини, інж. В. Приймак — Пласт, В. Іванців — Український Робітничий Зоюз. Загально, заступлених було шість крайових та дев'ять місцевих установ. Наспіло 23 привіти, в тому від: Президії УГВР, Територіяльного Екзекутивного Секретаріяту УГВР Америки, ОУНз, ОПВБУ, Пласт, Союзу Українок Америки, Українського Робітничого Союзу, Організації Оборони Лемківщини, Головної Управи 1-ої УД УНА, Українського Вільного Козацтва, Броди Лев, Станиці Вояків УПА — Австралія, Видавничої Спілки "Червона Калина", Станиці ОбВУА — Нью-Йорк, Станиці 1-ої УД УНА — Нью-Йорк, Братства Карпатських Січовиків — Рочестер, ЛДВУ — Рочестер, Відділу Організації Оборони Лемківщини — Рочестер, СУМА — Відділ Рочестер, Запорізької Січі — Рочестер, д-ра М. Прокопа — Нью-Йорк, д-ра В. Мотика — Рочестер.

Під час бенкету промовляли: о. Ст. Городецький від Українських Січових Стрільців, інж. В. Потішко від ГУВР, д-р Л. Рубінґер від ОбВУА, проф. д-р І. Гвозда від Організації Оборони Лемківщини, інж. В. Приймак від Пласту, сотник М. Мартинець від 1-ої УД УНА, В. Іванців від Українського Робітничого Союзу. Після бенкету відбулась товариська забава, під час якої учасники мали змогу не лише танцювати та співати партизанських пісень, але познайомитися одні з одними та обмінятись думками.

В неділю 6 вересня, після ранішніх Богослужень і Панахид по упавших героях УПА, відправлених в трьох церквах, продовжувано З'їзд. Після закінчення звітів і дискусії над ними, уділено одноголосно абсолюторію уступаючій Управі, та обрано нову Управу Об'єднання, до якої ввійшли:

Почесний голова — майор Петро Миколенко-Байда,

Голова Об'єднання — Іван Хома,

Заст. голови на Америку — П. Гнатюк, заст. гол. на Канаду — В. Дашко, секретар — Ю. Котляр, фін. референт — І. Дмитрик, фін. референт на Канаду — М. Міґус, рефер. Суспільної Опіки та представник Об'єднання до ССК — Ст. Ґула-Шеремета.

Редколегія: Ю. Лопатинський, д-р П. Потічний, Д. Федорівський.

Вільні члени: В. Сорочак, Я. Струтинський, І. Лико, І. Лялюк, О. Жигар, А. Білевич.

Контрольна Комісія: М. Озимко — голова, А. Качала, І. Дерев'яник — члени.

По прийнятті резолюцій закінчено З'їзд у пополудневих годинах 6-го вересня 1970 року відспіванням національного гимну. **Скала - Богдан**

РЕЗОЛЮЦІЇ IX. ЗАГАЛЬНОГО З'ЇЗДУ ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА В РОЧЕСТЕРІ 1970 РОКУ

З'їзд пересилає гарячий привіт цілому українському народові, а зокрема українським патріотам на рідних землях, що у важких умовинах, у різних галузях життя боронять природних і законних прав українського народу на незалежність. Борцям за віру і рідні Церкви. За цінності української духової і матеріяльної культури. За рідну мову. Рівночасно ми рішуче засуджуємо всіх вислужників українського і неукраїнського роду в сучасній УРСР, які помагають Москві уярмлювати український нарід.

З'їзд вітає ієрархії всіх українських Церков та зокрема мученика за віру і народ, Верховного Архиєпископа Йосифа Сліпого і заявляє йому, як голові Синоду Української Католицької Церкви, підтримку у його заходах завершити Церкву урядом Патріярха.

З'їзд пересилає привіт усім українським політичним і громадським установам на еміґрації та закликає їх активно діяти для моральної і політичної допомоги українському народові та для збереження української громади в діяспорі як окремої, суцільної української спільноти, живо пов'язаної з українським народом на рідних землях та з його прагненнями до державної самостійности.

З'їзд стверджує, що боротьба Української Повстанської Армії, ОУН і всього визвольного підпілля під час другої світової війни і після її закінчення незаперечно задокументували незнищимість прагнень українського народу до державної самостійности. Завдяки тій боротьбі український народ виступив як незалежний, від Німеччини і Росії, політичний фактор на сході Европи, і цей факт сьогодні визнаний чужинецькими досліди-

ками і державними діячами. Рівночасно організована революційна боротьба українського народу того періоду стала не тільки ідейним продовженням визвольних змагань в 1917-20-их років, але також створила підґрунтя для наростання і розвитку сучасних форм боротьби нашого народу, зокрема серед української молоді на рідних землях в обороні природних та законних прав нашого народу.

З'їзд найрішучіше засуджує колоніяльну політику Москви в Україні, зокрема русифікацію всіх галузей українського громадського життя, висилання українських фахівців на працю поза межі України і поселювання на їх місце російських колонізаторів. Обмежування доступу української молоді до високих шкіл. Експлуатацію селян і робітників України. Нищення пам'ятників української культури. Знищення українських Православної і Католицької Церков. Переслідування національних меншостей та українського духовенства в Україні при рівночасному упривілейованому становищі росіян. Позбавлення прав національної меншости українців, що змушені жити на території Росії.

З'їзд п'ятнує ганебні арешти і ув'язнення українських патріотів за їхні переконання та вимагає звільнення всіх українських політичних в'язнів, яких одинокою провиною є їхня боротьба за національні, політичні і соціяльні права українського народу.

З'їзд заявляється за українською самостійною соборною державою в її етнографічних границях, що обіймають усі українські окраїнні землі поза межами сьогоднішньої так званої Української Радянської Соціялістичної Республіки.

Загальний З'їзд ОКВ УПА вітає почин спільного відсвяткування роковин сл. пам. ген.-хор. Т. Чупринки-Шухевича та висловлює побажання до Товариства б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Т. Чупринки стати на шлях об'єднання обох Товариств на базі загально комбатантських організацій.

БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ І-ої УД УНА

ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД

В днях 3 і 4 жовтня ц. р. відбувся 3-ий Делеґатський З'їзд Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. На голову Головної Управи перевибрано д-ра Мирослава Малецького з Торонта. З'їзд Дивізійників віддав вояцьку шану славній пам'яті головного командира УПА ген.-хор. Романа Шухевича-Чупринки, у 20-ту річницю його геройської смерти на полі слави.

У З'їзді взяло участь біля 100 членів Братства, в тому 73-ох управнених делеґатів крайових і станичних клітин Братства з Канади, ЗСА, Німеччини, Австралії і Арґентіни, які мали 121 голосів та репрезентували 2,875 зорганізованих у Братстві активних членів. Участь у З'їзді взяв також голова Крайової Управи Братства в Німеччині Роман Дебрицький, який є заст. голови ЦПУЕН в Німеччині, головою Крайової Управи СУМ, секретарем фундації для дослідів життя і діяльности полк. Євгена Коновальця та секретарем Гол. Управи Союзу Українських Воєнних Інвалідів на Европу.

До почесної Президії З'їзду входили: полк. П. Силенко — почесний член Братства, та голови Крайових Управ: Роман Дебрицький (Німеччина), інж. Богдан Підгайний (Канада) і Богдан Лисяк (ЗСА). Проводила З'їздом Ділова Президія в складі: мґр Богдан Кальба — предсідник, проф. Іван Телюк — заст. предсідника, та секретарі — Ігор Чмола і Іван Падик.

Після звітів уступаючої Головної Управи Братства, яку очолював у звітовій трирічній каденції д-р Мирослав Малецький з Торонта, та ділової дискусії, З'їзд одноголосно схвалив абсолюторію уступаючій Управі.

З уваги на те, що було двох кандидатів на голову Головної Управи, вибори голови переведено таємним голосуванням.

До новообраної Головної Управи Братства ввійшли: голова — д-р Мирослав Малецький, заст. гол. — Любомир Білик і Іван Скіра, секретар — Володимир Гузар, скарбник — Роман Бойцун, референти: видавництва — Богдан Бігус, архіву і музею — Юліян Чорній, преси — Ігор Чмола та члени — Богдан Артимишин, Атанас Кобрин і Іван Падик. Контрольна Комісія: Роман Дражньовський, Богдан Кашуба і Іван Тарнавський. Товариський Суд: Б. Кальба, Р. Чолкан і Р. Колісник.

З'їзд закінчився обговоренням пляну праці на майбутнє та схваленням резолюцій.

О. Л-ий

ТАНДЕР БЕЙ, ОНТ.

(Відома раніше як Станиця Форт Вілліям)

ЗВІТ ЗА 1969 РІК

Після кількарічної перерви в праці, Станиця Тандер Бей відновила свою діяльність Загальними Зборами 15 вересня 1968 р. Заслужився в тому в першу чергу о. декан Юліян Габрусевич, що прибув тоді на душпастирську працю до Тандер Бей. Він своїм ентузіязмом зумів заохотити живучих у нас членів Дивізії зорганізуватись знову в Станицю Братства.

Перед вибраною цими зборами Управою Станиці було не легке завдання зорганізувати в короткому часі Ювілейні Святкування Дивізії. Підготовою програми Ювілею займався Святковий Комітет очолений другом Михайлом Савчуком.

Святкування відбулося великим Ювілейним Бенкетом 25 січня 1969 р. в репрезентативній залі Роял Едвард Готелю у Форт Вілліямі. На Бенкеті були заступлені місцеві українські організації та численна українська громада.

Головним промовцем був Голова Головної Управи Братства кол. Вояків І. УД УНА сотн. д-р М. Малецький.

Між привітальними листами відчитано листа о. мітрата д-ра Василя Лаби.

В минулому році проведено Коляду Українським Інвалідам. Зібрано листою 142 дол.

У Тандер Бей і близькій околиці живе приблизно 40 членів Дивізії. Станиця начисляє тільки 24 дійсних членів. Частина з них працює поза межами міста. Таке мале число членів не дає нам змоги розгорнути широку діяльність. Ведемо тому роботу в міру наших сил.

Під час Зелених Свят наші представники зложили вінок на пропам'ятній могилі місцевого українського цвинтаря.

У річницю бою під Бродами, з ініціятиви нашого Братства, відправлено в українських церквах Панахиди за поляглих друзів.

На протязі року відбулися дві Товариські Вечірки з участю наших членів і прихильників.

Під кінець ділового року відбулася успішно Осіння Дивізійна Забава. Цю забаву думаємо зробити традиційною річною забавою.

Останні Загальні Збори Станиці, зі спільним обідом членів, відбулися 1 грудня 1969 р., на яких вибрано нову Управу на 1970 р.

Станиця втримує зв'язок з своїми членами при помочі обіжних листів, якими інформує про працю Управи Станиці та справи порушувані обіжниками Крайової Управи. В міру потреби відбуваються ширші сходини членів.

Управа намагається приєднати в дійсні члени Станиці всіх кол. членів Дивізії, які живуть у нас.

В цьому році приєднано шість нових передплатників Вістей Комбатанта.

Бюджетові зобов'язання Крайовій Управі наша Станиця виповняє сумлінно. **Роман Проців** — голова

ТОРОНТО, ОНТ.

З ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ

У своїй новій каденції Станиця влаштувала прийняття - товариський вечір з нагоди Крайового З'їзду Братства Канади в суботу 23 травня. Коло 130 осіб, між ними голова Крайової Управи Америки Б. Лисяк та голова Братства "Броди-Лев" д-р Р. Дражньовський та делеґати з Монтре-

алу, Едмонтону, Ст. Кетеринс, Тандер Бей і інших станиць, заслухали промови д-ра Малецького про наші завдання, які повинні бути спрямовані для обєднання всіх українських сил на еміґрації; новообраного голови Крайової Управи Канади сот. Б. Підгайного про плян праці Братства та гумореску Р. Колісника про Братство й його діячів. По вечері відбулася товариська зустріч.

Стрілецький гурток при Станиці під проводом Ю. Вільшинського відбув останнє весняне стріляння. Участь взяло 17 стрільців. На можливих 150 очок перші шість місць зайняли: І. М. Біґус (137), 2. І. Кушніренко (125), 3. М. Малецький (124), 4. А. Коморовський (119), 5. Л. Андрійчук (117), 6. Т. Ґут (114).

На Зелені свята члени Станиці із своїм прапором взяли участь у поминках за поляглих героїв на цвинтарі Мовнт Говп. Р. К.

Дня 21го липня, во год. 8 вечором — Станиця традиційно відзначила пам'ять поляглих під Бродами друзів Панахидою у Свято-Миколаївській церкві. Панахиду відправляло п'ятьох священників: о. парох І. Сиротинський, о. д-р Федорів, о. Микитин та двох колишніх дивізійників о. В. Шараневич, капелян Станиці, та о. д-р М. Стасів та хор під управою п. Брездени.

Помимо вакаційного часу, в Панахиді взяли участь члени Станиці та багато вірних.

Дня 20-го вересня, так як і кожного року Станиця влаштувала конкурс у стріляні для молодечих організацій Пласт, СУМ, ОДУМ і МУНО. На жаль, МУНО традиційно навіть не відповідає на запрошення. Цього року першенство у стрілянні здобув Пласт і одержав перехідну чашу, а в індивідуальних змаганнях перше місце здобув п. Юрій Коморовський.

ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОбВУА з 12 вересня 1970

12 вересня 1970 відбулося у приміщенні ЗУАДК-ту у Філядельфії чергове засідання Головної Управи ОбВУА, на якому були приявними: д-р В. Ґалан, який проводив засідання, Ст. Конрад, секретар, д-р І. Козак, І. Поритко, Й. Вишневський, М. Алексевич, О. Тритяк, І. Данківський, д-р С. Ріпецький, П. Постолюк, д-р В. Рудницький і І. Кедрин.

Д-р ҐАЛАН, відкривши засідання, просив приявних вшанувати пам'ять померлого недавно генерала Омелюсіка. Привітав спеціяльно запрошеного на те засідання д-ра Степана Ріпецького. Ст. КОНРАД відчитав протокол останнього засідання Гол. Управи з 7 березня ц. р. Звіт склав І. ПОРИТКО. Секретаріят дістав 67 листів. Відбувались з'їзди, ювілеї, — висилано привітання. Конфлікти у Відділах у Сиракюзах і Ютиці притихли, але їх треба остаточно поладнати. Уповноваженими для цього є д-р Козак і інж. Гнатківський. Відчитує листа від організації Вільне Козацтво про виступлення з системи ОбВУА внаслідку "усамостійнення" й переходу на організацію невійськового характеру. — Що стосується Суспільної Служби, то остання Листопадова збірка принесла 15,814.71 дол. Видано допомоги на суму 13,220.61 дол., адміністраційні кошти становили — 444.30 дол. Доповідач відчитав подрібний звіт про ту збірку і її висліди. Стверджує з жалем, що Союз Українських Воєнних Інвалідів в Західній Німеччині не тримає потрібного зв'язку з Суспільною Службою. І. КЕДРИН звітує про редакційну сторінку "Вістей Комбатанта". Не бракує військово-історичного матеріялу, зате трудно придбати вартісний редакційний матеріял з інших, актуальних, ділянок культурного й суспільно-політичного життя. Відчитує список різних наших науковців та діячів, до яких редакція журналу зверталась з просьбою, щоб вони стали співробітниками. Є надія на деякі статті з отакою ширшою тематикою. Співпраця з редактором Братства кол. Вояків 1 УД — ідеальна, але потрібна нова зустріч видавців і редакторів для з'ясування різних справ. Д-р В. ҐАЛАН з'ясовує, що існує окремий фонд на гонорування деяких, редакцією замовлених статтей. І. ПОСТОЛЮК нарікає на брак належного контакту між нью-йоркською та торонтською адміністрацією журналу. Підкреслює потребу бюджету журналу. — Д-р Ст. РІПЕЦЬКИЙ широко інформує про теперішній стан архівальної справи в ЗСА, Канаді та деяких країнах Европи — у Франції, Лондоні й Римі. Підкреслює знесення документації історичних подій. Відраджує старатися за централізацію архівів та дораджує помагати існуючим. Звертає зокрема увагу на існуючі музеї-архіви у Чікаґо, Клівленді, Дітройті й Вінніпеґу, що їх варто підтримати. В деяких бібліотеках-архівах слід перевести каталогізацію тамошніх збірок. Необхідно зібрати документи про повстанчий рух в Україні 1917 - 21 рр. Інформує

про стан архіву Українських Січових Стрільців, яким доповідач опікується. Й. ВИШНЕВЕЦЬКИЙ звітує, як касир організації, стверджуючи, що в цьому році під час літа вплинуло 450.38 дол. Підкреслює дефіцитовість книжкових і наукових видань та просить розіслати обіжник до Відділів в справі розрахунку за розіслані їм картки. Д-р І. КОЗАК звітує про свої репрезентаційні функції на прерізних імпрезах, зокрема під час Зелених Свят в Глен Спею. — В дискусії з'ясовувано листа від "Вільного Козацтва" — й рішено покищо не займати до цієї справи офіційного становища. М. АЛЕКСЕВИЧ і І. ДАНКІВСЬКИЙ заторкували справи Адміністрації "ВК". Справу іменування нових почесних членів ОбВУА рішено — після заяв д-ра В. ГАЛАНА, І. ПОРИТКА і Й. ВИШНЕВЕЦЬКОГО — відкласти до найближчого Делеґатського З'їзду. І. ПОРИТКО інформує про діяльність Координаційної Ради Українських Комбатантів та про Комісію Комбатантів при Секретаріяті СКВУ. До тієї Комісії належать д-р Ґалан і І. Поритко (ЗСА), Липовецький (Канада), д-р Фостун (Англія) і дир. Яхно (Арґентіна). Рішено звернутися до Архівальної Комісії в Координаційній Раді, головою якої є д-р С. Ріпецький, щоб вона виготовила конкретний плян і кошторис схоплення і з'ясування архівальної справи. М. АЛЕКСЕВИЧ поручає перевести реєстрацію існуючих могил українських ветеранів та поручає будову відпочинкового дому для ветеранів у Лінайтоні в Пенсилвенії. — Рішено просити Президію Головної Управи Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА, після вибору її на 3-му Делеґатському З'їзді 3 - 4 жовтня 1970, щоб відбути з нею зустріч для справ, зв'язаних з дальшою співпрацею у видавничій ділянці.

ТРАДИЦІЙНІ ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНІ ПОМИНКИ В ГЛЕН СПЕЙ, Н. Й.

Продовжуючи принесену з Рідного Краю традицію, Координаційний Комітет Українських та Українсько-Американських Комбатантських Організацій міста Нью-Йорку при чинній співучасті діючих в Нью-Йорку й околиці українських комбатантських та українсько-американських ветеранських організацій, влаштував 14-го червня 1970 р. на Оселі Українського Робітничого Союзу "Верховина" в Глен Спей, Н. Й., біля Могили-Пам'ятника Зеленосвяточні Поминки по поляглих і померлих Борцях за волю України. Розпочалися ці Поминки, що проходили під знаком 50-річчя славетного Першого Зимового Походу Армії УНР та 20-річчя геройської смерти сл. п. генерал-хорунжого Тараса Чупринки — Романа Шухевича, Гол. Командира УПА, — св. Літургія обох українських віровизнань, що їх відслужили: в українському католицькому обряді ВПр. о. Лев Іваночко ЧНІ з Ньюарку, Н. Дж., а в українському православному обряді ВПр. протоєрей Семен Островський з Парми, Огайо, кол. вояк УПА. Під час Служб Божих обидва згадані священики сказали зворушливі, високопатріотичні проповіді. Після Богослужби в укр. католицькій церкві св. Володимира, відбулося посвячення прапора Координаційного Комітету Українських і Українсько-Американських Комбатантських Організацій м. Нью-Йорку, якого довершив ВПр. о. Лев Іваночко в сослу

женні ВПр. о. Івана Пайкуша з Бруклина, Н.Й. Цей прапор в українських національних кольорах подарував названому Координаційному Комітетові п. Володимир Степаняк, сержант летунства Армії ЗСА, який, воюючи у В'єтнамі, носив його постійно при собі, щоб, — як це він заявив — коли б йому сидилось би загинути на полі бою, полягти під українським прапором.

Після закінчення Богослужб — сформувався біля головного будинку Оселі похід, до якого вишикувалися в похідну колону всі приявні українські комбатанти та українсько-американські ветерани у своїх організаційних шапках, кругло 60 чоловік з прапорами та вінками і промаршували під Могилу-Пам'ятник, де відбулося найперше зложення вінків: від Крайової Управи і Станиць Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА, від 401 Посту Українських Католицьких Ветеранів Армії ЗСА при церкві св. Юрія в Нью-Йорку та від Координаційного Комітету Українських і Українсько-Американських Організацій міста Нью-Йорку. Безпосередньо після цього всі три, вище названі священики, 2 католицькі і 1 православний відслужили спільно біля згаданої символічної Могили-Пам'ятника врочисту Панахиду за спокій душ всіх поляглих і померлих Борців. Співав хор з Ньюарку під орудою побр. Йосипа Рейнаровича, — члена Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА. Під кінець Панахиди під час відспівання "Вічної Пам'яти" на команду головного впорядника — похилилися вниз прапори і всі кол. вояки віддали вояцький салют, а члени 7-го Посту Українсько-Американських Ветеранів з Асторії вистрілили 3 почесні сальви. О. протоєрей Островський сказав високопатріотичну проповідь. Після цього слідувала світська частина Поминок, яку започаткували відспіванням Американського Державного гимну та яку відкрив відповідним словом голова вищезгаданого Координаційного Комітету, д-р Семен Федюк. Привітавши всіх приявних, а зокрема представників організацій і гостей, д-р Федюк з'ясував ядерними словами значення для продовжування визвольницької традиції вояцьких могил. З черги головну промову виголосив ген. Аркадій Валійський, заступник керівника Військових Справ Уряду УНР в екзилі, кол. Начальник Штабу Української Національної Армії та кол. голова Комітету Побудови Могили-Пам'ятника в Ґлен Спей. Змістовна промова зробила на всіх приявних глибоке враження. Останнім промовцем біля символічної Могили-Пам'ятника був побр. Віліям Дубець, крайовий командир Українсько-Американ ських Ветеранів Армії ЗСА. Закінчено це традиційне святкування — Українським Національним Гимном.

У поминках прийняли участь крім названих уже, наступні представники організацій та почесні гості: пп.: Антін Батюк, предсідник УРСоюзу, кол. поручник Леґіону УСС та Армії УНР, проф. д-р Матвій Стахів, голова НТШ А та головний редактор "Народної Волі", д-р Мирослав Малецький, — голова Головної Управи Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА, майор Богдан Лисяк, голова Крайової Управи того ж Братства, д-р Роман Дражньовський, голова Братства "Броди-Лев", майор Іван Тарнавський, голова Станиці Братства кол. Вояків

1-ої УД УНА в Ньюарку, Степан Чума, представник Комітету Об'єднаних Американсько - Українських Організацій міста Нью-Йорку, Іван Дмитрик, представник Головиої Управи Об'єднання кол. Вояків УПА Америки і Канади, інж. Богдан Артимишин, представник Станиці Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА у Філядельфії, Андрій Боднарчук, заступник голови такої ж Станиці в Нью-Йорку, Михайло Луців, командир 401 Посту Українських Католицьких Ветеранів при церкві св. Юрія в Нью-Йорку, Григорій Полчі, голова того ж Посту, інж. Юрій Юрків, заст. командира 7 Посту Українсько-Американських Ветеранів Армії ЗСА в Асторії, пані Розалія Полчі від Окружної Ради СУА в Нью-Йорку, сот. Армії УНР Олександер Узонів та інші.

Численно були заступлеиі ось які Організації: ОбВУА, Відділ Нью Йорк та Станиці Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА в Бриджпорті, Гартфорді, Ньюарку, Нью Гейвен, Нью-Йорку і Філядельфії, що прибули зі своїми організаційними прапорами.

Після закінчення святкування біля Могили-Пам'ятника його учасники засіли в їдальні Оселі до спільної трапези, яку відкрив знову голова Координаційиого Комітету д-р Семен Федюк. Після привітання присявних попросив він о. Лева Іваночча ЧНІ провести молитву та передав провід майстрові церемонії, — д-рові І. Козакові. При головному столі зайняли місця: всі три священики, през. А. Батюк, ген. А. Валійський та інші представники організацій і почесні гості. Після короткого слова майстра церемонії виступили з привітами: д-р М. Малецький, майор Б. Лисяк, Г. Полчі, Ст. Чума, А. Батюк та о. прот. С. Островський, який склав привітання від Владики Андрія. Він же закінчив спільну трапезу молитвою. Під час обіду приявні вписувалися в пропам'ятну книгу, заложену з при воду посвячення прапора.

Усіх учасників Поминок було — кругло 300 осіб, в тому 80 прибуло двома автобусами з Нью-Йорку. Поминками проводив голова Координаційного Комітету д-р Семен Федюк, а головним впорядииком був сот. д-р Іван Козак, голова Відділу ОбВУА в Нью-Йорку. Йому помагали побратими: Андрій Боднарчик, Мирон Заліпський та Г. Полчі.

Д-р Іван Козак

НЬЮ-ЙОРКСЬКИЙ ВІДДІЛ ОбВУА ВІДЗНАЧИВ РОКОВИНИ СМЕРТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

Управа Нью-Йоркського Відділу ОбВУА влаштувала 27-го червня 1970 р. в приміщенні Українського Літературио-мистецького Клюбу святкові сходини членів і гостей для відзначення 44 річниці трагічної смерти Голови Директорії і Головного Отамана Військ Української Народньої Республіки, Симона Петлюри.

Сходини відкрив та проводив ними голова Відділу сот. д-р Іван Козак, який передусім попросив присявних вшанувати Світлу Пам'ять Петлюри вставанням з місць та 3-хвилинною мовчанкою. Після того привітав усіх учасииків сходин, а зокрема: віцепрем'єра Уряду УНР в екзилі д-ра К. Паньківського з дружиною, голову Представництва того ж Уряду дир. І. Крамаренка,

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

XVI-ий КРАЙОВИЙ З'ЇЗД У ЛЕСТЕР

Згідно із засвоєною уже традицією Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії, дня 5 вересня 1970 року був влаштований XVI-ий Крайовий З'їзд, тобто зустріч колишніх вояків.

Цього року З'їзд відбувся у місті Лестер у величавій концертовій залі "Де Монтфорт Голл", який складався із двох частин, — мистецької, в якій виступали самодіяльні гуртки із різних місцевостей українського поселення в Англії, та забави.

З'їзд відкрив о годині 4-ій по полудні довголітній голова та кол. сотник 1-ої УД УНА — М. Білий Карпинець і привітав гостей в українській та англійській мовах, що з'їхалися із цілої Англії. Відрадним явищем була численна участь української молоді, яка народилась і зростала вже в Англії. Серед приявних гостей були також представники із-за океану, а саме інж. Юрій Тис-Крохмалюк із ЗСА, член Головної Управи Братства Дивізійників та мґр. Василь Верига, редактор органу Братства Дивізійників "Вісті Комбатанта".

заступника Керівника Ресорту Військових Справ згаданого Уряду ген. А. Валійського, голову УНДС підполк. П. Самойловича, представника Головної Управи ОбВУА і "Вільного Козацтва" підполк. Й. Вишневецького, представника Центральної Управи ОДВУ д-ра В. Михайлова, голову Координаційного Комітету Українських і Українсько-Американських Комбатантських Організацій м. Нью-Йорку д-ра Семена Федюка, голову Станиці "Пласту" в Нью-Йорку П. Дорожинського, представника Відділу ОбВУА в Ньюарку — д-ра О. Утриска, полк. Задояного з дружиною, сот. О. Узонова та інших.

Ген. Аркадій Валійський виголосив змістовне вступне слово, в якому ядерними словами з'ясував епохальне значення Симона Петлюри, як державного мужа, провідника Нації в боротьбі за відновлення української державности та живий символ самостійности, зокрема як організатора і Головного Отамана державної збройної сили України.

Головним промовцем був відомий громадянин Борис Ржепецький, який прочитав доповідь на тему — "Враження зі судового процесу за вбивство Симона Петлюри". Його доповідь охоплювала хід згаданого процесу, якого він був очевидцем та виявила багато цікавих, ширшому загалові невідомих фактів і деталів. Приявні вислухали її з наглядним зацікавленням і напруженою увагою, а відтак нагородили рясними оплесками. Після доповіді доповідач відповів на кілька запитів. Сходини закінчено Українським Національним Гимном. Приявних було 50 осіб.

І. К.

Приємне враження робила гарно вдекорована сцена, заходами Андрія Гавірка, на задній стіні якої пишався величавий тризуб, а на авнтсцені стояло рядом сім прапорів із різних відділів ОбВУ у Великій Британії. На сцену виступив злучений мужеський хор із Лестер та Ковентрі і під керівництвом Костюка відспівав дві пісні — "Дивізіє, гей рідна мати...' та "Гей, під лісом, темним бором". Хор складався із колишніх дивізійників і вив'язався бездоганно зі свого завдання.

Іиж. Ю. Тис-Крохмалюк виголосив коротку, але змістовну доповідь про цілі і завдання колишніх вояків під сучасну пору. Черговою точкою програми був виступ соліста-співака, відомого вже не тільки в Европі, але й на Північно-американському континенті, — Володимира Луцева, який при вмілому супроводі на фортепіяні — Джонса, відспівав дві пісні. До речі В. Луців виступив ще раз після привітів разом із своєю дружиною Лесею і вдвійку відспівали дві пісні — "Чого тікати..." в українській мові та "Річечка" в італійській мові. Але бурхливі оплески авдиторії не дозволили цій молодій співучій парі покинути сцени і вони ще відспівали "Вечірню пісню" (слова Сосюри) при акомпаніяменті бандури самого ж таки В. Луцева та фортепіяну.

Із привітами виступали: мґр. Василь Верига від імені Головної Управи Братства Дивізійників; від СУМ (Англія) — Іван Скальський, від Об'єднання Українського Жіноцтва у В. Британії — пані О. Кельман, та віід Спілки Українських Вчителів і Виховників у В. Британії — Клим Росиецький, а також і радник міста Лестер, Г. Коллинс, від Аигло-Українського Товариства в англійській мові.

Крім виголошених привітів наспів ще цілий ряд привітів від різних визначних осіб та організацій, які відчитав Вол. Лесюк із Нотінґгаму. А саме: від ген. П. Шандрука та ген. М. Крата з Америки, а також від полк. Рена із Німеччини. Організаційні привіти наспіли від Секретаріяту СКВУ, КООГ, ЦПУНімеччини, АБН, Головиої Управи СУБ, НТШ — Сарсель, УВАН — Европа, від Української Стрілецької Громади Канади, Братства Броди-Лев (ЗСА), Вільного Козацтва (ЗСА), Пласту (Англія) та від КоДУС (Сарсель — Франція).

В другій частині мистецької проограми виступала танцювальна група із Гаддерсфілду під керівництвом паиі Галини Жупанської, яка викоиала два танки — "На поляні" та "Життя на селі". На зміну танцювальній групі прийшло тріо "Конвалія", яке складалось цим разом тільки із дуету — Олі Юрків та Дарії Ярош, які відспівали три пісні: Бистра вода, Вечіриій дзвін та Гуцулка Ксеня. Після них фортепіянове сольо викоиав Ярослав Шутка.

На кінець виступила т. зв. "Здесяткована чота" — ревія, авторства та виконання Романа Старосольського із десяти-членним хором — колишніми дивізійниками. В иадзвичайно дотепній та заразом культуриій формі, Р. Старосольський пригадав приявним часи побуту в Дивізії та в полоні (деякі наші гумористи думають, що гумор іде впарі із вульгаризмом, що

аж ніяк не відповідає правді). Р. Старосольський своїм виступом додав гумору до поважної програми і розвеселив авдиторію.

Останньою точкою програми було відчитання інж. Кудликом проєкту резолюції, в якій українські комбатанти в Англії висловили свою всесторонню піддержку для заходів вірних Української Католицької Церкви для завершення її устрою українським патріярхатом. Український та британський національні гимни були останнім акордом мистецької частини.

В основному ціла програма була солідно підготована під наглядом Петра Кіцака. Як видно було із виступів поодиноких груп — все це було свого рода пописом різних відділів СУБ та ОбВУ, які вказували на багато надійних талантів серед української молоді в Англії. Хоча ця молодь у великій кількості походить із мішаних подруж, вона виявляє свою любов і прив'язання до українського мистецтва та плекає його. За цілість переведення імпрези відповідав Володимир Нагайло, який спричинився багато до її успішности.

В годині 7-ій вечора почалась забава, якої головною точкою був вибір королеви краси в год. 9:30. У контесті взяло участь поверх двадцять красунь різних осередків Англії й тому жюрі мало неаби-яку відповідальність — вибрати з-посеред них королеву. Жюрі складалося із семи осіб під головуванням А. Тисячного, між якими була також і уступаюча королева — панна Дарія Ярош.

У висліді цього контесту, королевою краси було проголошено панну Людмилу Клемко із Дарбів, першою княжною — лондонську красуню Оксану Решетівську та другою княжною панну Оксану Буру із Болтону.

Підсумовуючи вислід усього з'їзду, доводиться ствердити, що ОбВУ проводить корисну роботу, гуртуючи біля себе колишніх вояків українців та плекаючи військові традиції і братерство зброї тих, які не вагались у найневідрадніших часах і обставинах взяти зброю до рук і стати в обороні рідного краю та народу.

В. Верига

ЗАКЛИК КЛЮБУ СТАРШИН УКРАЇНЦІВ

Дня 9 липня 1969 року відійшов у вічність на 73 році життя полковник Віктор Малець, Голова Клюбу Старшин Українців. Справа спорудження відповідного надгробного пам'ятника на могилі Покійного стала вже актуальною. В зв'язку з цим Управа КСУ постановила звернутися до всіх старшин українців у Вел. Британії з проханням активно причинитися до фонду на ту ціль. Цей наш заклик випливає з почуття нашого неоспоримого військового і морального зобов'язання по відношенні до особи Покійного, яке ми бажали б представити в слідуючий спосіб:

1) Полковник Віктор Малець був професійним старшиною: штабовим старшиною армії УНР, вищим старшиною польської армії, організатором і командиром Української Старшинської Школи в 1940 році і старшиною штабу УНА. Він був втіленням численних найкращих прикмет вищого старшини. У багатьох відношеннях він був прикладом для нас і тих, що прийдуть після нас. Саме тому він заслуговує на нашу пошану і на збереження пам'яті про нього.

2) Полковник Віктор Малець знайшовся в 1917 році у найпередовіших лавах цих старшин, які очолили наші визвольні змагання і взяли активну участь на провідних становищах, у боротьбі за Українську Народню Республіку. Вшановуючи його, ми вшановуємо також тих борців за волю України, що віддали своє життя на різних фронтах в роках 1917-1921.

3) Підчас Другої Світової Війни Віктор Малець ототожнив себе з боротьбою і військовим зусиллям тогочасного покоління, підкреслюючи цим безпоререривність українських визвольних зусиль і тривалість українських військових традицій. Він, як також ці вищі старшини українці, що загинули під Бродами, засвідчили перед історією, що українці не зрезигнували з боротьби за свої права.

Грошові пожертви просимо пересилати на адресу секретаря КСУ. Звіт про збірку буде Вам пересланий поштою.

За Старшинську Раду:
(-) сот. М. Карпинець
(-) пор. В. Вашкович

За Управу КСУ:
(-) пор. Я. Гаврих
(-) пор. К. Зеленко
(-) пор. В. Личманенко
(-) пор. І. Цікало

Лондон, червень 1970 року:

Від Редакції:

Редакція "Вістей Комбатанта" вітає почин Клюбу Старшин Українців у Великій Британії і звертається до всіх читачів, а зокрема кол. дивізійників піддержати цей почин і своїми пожертвами, бо полк. Віктор Малець заслужив собі серед нас на гідний пам'ятник.

✠ ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ ...

АНДРІЙ НЕГОВИЧ

Покійний старшина Галицької Армії, Андрій Негович, народився 17 липня 1888 р. в Стрию, в Україні, по закінченні шкіл, займав посаду директора повітового союзу кооператив у Стрию. З вибухом першої світової війни був покликаний до Австрійської армії і на італійському фронті був ранений. По Листопадовім Зриві вступає в лави своєї Галицької Армії і у якій служив своїй батьківщині аж до її ліквідації.

До Америки приїхав у 1948 р. і відразу включився в громадське життя української спільноти в м. Ютика, Н. Й. Співав у хорах церковних, світських, провадив рахівництво української католицької церкви св. Володимира до останніх днів свого життя. Був релігійною, чесною і патріотичною людиною. Багатьом ставав у пригоді своєю щирою допомогою, словом і порадою.

Від 1954 р. був членом місцевого відділу ОбВУА, головою верифікаційної комісії, де своїм авторитетом полагоджував всі спірні справи.

Помер 11 липня 1969 року в повітовім шпиталі в м. Роме, Н. Й., після тяжкої недуги. Похоронений на цвинтарі української католицької церкви в Ютиці, Н. Й. **П. Ярмак**

ФЕДІР ТИМІНСЬКИЙ
1898 — 1969

Федір Іванович Тимінський народився **24 липня 1898** р. в станиці Майкоп, Майкопської Округи на Кубані, де батько його займав становище царського урядовця, там же покійний вчащав до шкіл: спочатку до початкової і гімназії, якої не скінчив, бо мусів з батьками повертатися до Кам'янця Подільського, куди батько його був по службі перенесений. В цьому місті вступає до духовної семинарії, яку кінчає в 1917 р. Зараз по закінченні її був покликаний до війська та приділений до військової школи в м. Казані на Волзі. По закінченні почав відбувати службу в 39 запасній піхотній бриґаді в Ростові на Дону, молодшим старшиною, — звідки по захопленні большевиками влади пробирається до Кам'янця Подільського до своїх батьків, де в місцевих церквах працював дияконом і диригентом хорів аж до приходу Української Влади. В 1919 році вступає в склад 3-ої залізної дивізії Армії УНР в ранзі хорунжого. Перейшов з дивізією всі походи і бої та був нагороджений — Хрестом С. Петлюри, Военним Хрестом та відзнакою в 50-ліття Відновлення Збройних Сил України та був підвищений до ранги поручника. Покійний був зразковим членом місцевого відділу ОбВУА в Ютиці, Н. Й. від 1961 р.

До Америки приїхав у 1955 р. Останньо від 1961 був дериґентом хору в православній церкві Чесного Хреста в Ютиці, Нью-Йорк аж до смерти.

Був патріотом, доброю людиною і християнином зі щирим серцем. Нехай чужа земля буде йому легкою. Вічна Тобі Пам'ять, мій незабутній Побратиме!

Похований на цвинтарі в Баунд Бруку, стейт Нью Джерзі, 15 жовтня 1969 р. **Петро Ярмак**

ФРАНКО ФАЛИНСЬКИЙ

4-го січня 1970 р. на 75 році життя помер Франко Фалинський. Покійний народився в 1895 р. в Добротворі, поміт Каміика Струмілова. Служив у Австрійській армії. В 1918 році вступив у ряди Галицької Армії. Був членом відділу ОбВУА в Ютиці, а останньо головою відділу до листопада 1969 р.

Похоронений на цвинтарі української католицької церкви св. Володимира в Ютиці, Н. Й., 8-го січня 1970 р. **Петро Ярмак**

СТЕФАН ЯРЕМІШИН

Дня 2-го квітня 1970 р. помер в шпиталі в Амстердамі Н. Й. після короткої, але важкої недуги, прийнявши найсвятіші Тайни на 79-тому році життя Стефан Яремішин, колишній старшина зв'язковий австрійської армії та старшина-інструктор зв'язкового відділу при Начальній команді УГА.

Покійний народився 6-го січня 1891 р. в Скалаті в міщанській родині. В 1914 році був покликаний до австрійського війська. Приділений до телеграфічно-телефонічного полку в Сант Пельтен, Долішня Австрія. По вишколі був призначений до одного галицького кавалерійського полку на східній фронт. В 1918 р. в листопаді вернувся з того полку з України на своєму коні до Скалату, де организував сотні на фронт до Львова. Відтак як фахівець був покликаний на інструктора зв'язкових курсів до Начальної Команди УГА.

Покійний перебув усю визвольну боротьбу так на польському, як і на московсько-большевицькому фронтах. Між своїми, чи то зверхниками, чи підлеглими тішився безмежним довір'ям, як і добрий відважний, совісний комендант частини.

В часі реорганізації УГА на Україні, виїхав до збірної станиці в Києві і в часі большевицького терору в травні 1920 р. щасливим збігом обставин врятувався від неминучої смерти.

По повороті по різних труднощах, не сидів спокійно в Скалаті, а включився активно в працю УВО-ОУН, наражуючися на переслідування польської поліції, суди, арешти, які закінчилися в 1939 в Березі Картузькій.

До Америки прибув у 1949 р.

Був членом ОбВУА, Відділ Амстердам і інших організацій.

Під час Парастасу, що був відслужений 5-го квітня ц. р., прощав Покійного від імени ОбВУА, Відділ Амстердам та всіх Побратимів по зброї і від імени Українського Конґресового Комітету, Відділ Амстердам, — голова тих обох організацій — Симон Гнатківський. Покійному дякував як довголітньому скарбникові ОбВУА, Відділу, за совісну, чесну, безкорисну працю, за кожнорічну збірку на Дар Українському Інвалідові, не щадячи своїх сил ні здоров'я та за інші праці.

Похорон відбувся 6-го квітня 1970 р. з церкви св. о. Миколая на цвинтарі св. о. Миколая. Вічна Йому Пам'ять!

***

Замість квітів на свіжу могилу побр. Стефана Яремішина, що помер 2-го квітня 1970 р. в Амстердамі, Н.Й. Відділ ОбВУА Амстердам зложив на пресовий фонд "Вістей Комбатанта" суму — $ 10.00.

ЄВГЕН ДЕШКО

сотник Армії УНР, помер в Лос Анджелесі в Каліфорнії 17 грудня 1969.

Євген Дешко народився 7 січня 1893 року в Ромнах, Полтавщина. Пройшов тернистий шлях в рядах Армії УНР, аж опинився в польськім таборі для інтернованих в Каліші-Щепюрно. Відтак остався в Польщі і аж по другій світовій війні опинився зріднею в Німеччині, звідки вимандрував до Нью-Йорку, а вкінці переселився до Лос Анджелесу. Похований на цвинтарі в Форест Лоун.

Покійний був членом ОбВУА, Відділ Лос Анджелес, в імені якого попрощав його над гробом інж. Ярослав Білинський, секретар Відділу ОбВУА, Лос Анджелес, Каліф.

АНДРІЙ ГРЕНЮК

Дня 12 квітня ц. р. по короткій недузі відійшов у вічність, на 78-му році життя відомий громадянин-підприємець у Віндзор, Онт. — сл. пам. Андрій Гренюк.

Народився він 4 лютого 1892 р. в Зубомісті, Кам'янка Струмилова, в Галичині. Маючи замилування до війська, молодим юнаком голоситься в 1911 р. до Австрійської армії. Щасливо переходить всі вояцькі труднощі у першу світову війну в рангзі штабового фельдфебля, а по розпаді Австро-Угорської монархії, в 1918 році голоситься добровольцем на службу Української армії. Тут в рангзі булавного старшини пройшов Він усі її воєнні дії та походи, закінчуючи свій вояцький шлях в таборах Тухолі, призначених поляками для повільної голодової смерти українських вояків. Звідти йому вдалося щасливо вирватись і повернувшися додому, почав працювати.

По якомусь часі був арештований поляками і кілька місяців відсидів у тюрмі, без жадних судових доказів.

Щоб уникнути польських переслідувань у вересні 1924 р. виїхав Він з дружиною і однорічним синком до Канади, де активно включився в громадське життя і був головою кількох організацій. До останнього дня свого життя був він на постах голови Української Стрілецької Громади та Організації Українських Професіоналістів і Підприємців у місті Відзор, Онтаріо.

За життя був членом і очолював через довгі роки Українське Національне Об'єднання, Українську Стрілецьку Громаду, Український Народній Союз, Українську Кредитову Спілку і Організацію Українських Професіоналістів і Підприємців.

Був членом фундатором "Шевченківської Фундації" і Енциклопедії Українознавства. Був Він передплатником багатьох наших видань в тому і "Вістей Комбатанта", які, крім передплати обдаровував щиро на пресовий фонд.

Похорон відбувся 15 квітня ц. р. з Католицької Церкви з участю великого числа нашого і чужинецького громадянства. На похороні були представники УНО, Гол. Управи УСГ, ОУК, УК Парохії, КУК, Українських Професіоналістів і Підприємців УГ Православної Громади, УСС, Української Кред. Спілки, Гетьманців Державників і Організацій Визвольного Фронту.

Залишив Покійний у смутку дружину Стефанію, двох синів — Мирослава і Романа, та двох замужніх дочок Ярославу і Надію, багато щирих друзів, з якими довгі роки співпрацював в організаціях.

Вічна Йому пам'ять! **Друг Петро**

ПОРУЧНИК ЄВГЕН СИДОРИК

Несподівана смерть побратима поручника ЄВГЕНА СИДОРИКА — дня 18 липня 1970 на 72-му році

життя болюче вразила членів Відділу ОбВУА в Нью Гейвені і місцеве громадянство.

Покійний народився у Величці, коло Кракова, але почував себе соборником, бо крім приналежности до формації УСС, був поручником у славному Корпусі Січових Стрільців, який був найбільш здисципліннованою частиною Армії УНР, яка добре вписалася в історію нашої Визвольної боротьби.

Покійний усвідомлював собі, яке велике значення має зберігання і плекання українського військового духа та традицій. Тому як тільки на Ньюгейвенському терені в 1958 р. було піднято питання про заснування Відділу ОбВУА — він став членом основником та прийняв участь в його "хрестинах", а хресним батьком Відділу був покійний вже генерал Олександер Загродський.

Від 1958 р. і до останніх днів підтримував Відділ морально і матеріяльно.

Не дивлячись на вік, тяжкі умови матеріяльного існування, Покійний належав до когорти того ідейного українського воянтва, яка на перший поклик Батьківщини готова покинути все і приєднатися до похідних сотень. Поховано Небіжчика на цвинтарі Св. Лаврентія в Нью Гейвені. Честь Його світлій пам'яті!

О. Козловський

СТЕПАН ХРОБАК

помер 20 квітня 1970 в Пітсбурґу на 81 році життя. Народився 1889 р. в Негрибці біля Перемишля, в якому ходив до української гімназії. Після відбуття 4-річної військової служби в австрійській армії, в часі мобілізації в р. 1914 зголосився як запасний підстаршина до армії, з якою відбув на фронтах 4 роки до листопада 1918 р. В місяці листопаді, не вертаючись навіть до рідної хати в Негрибці, зголосився добровільно в ряди УГА, з якою пережив славу і недолю до 1921 р. як кинговод, ст. десятник-булавний УГА. Тут стрінувся разом зі своїми братами: сотн. д-ром Миколою Х. і молодшим братом Дмитром Х., який згодом згинув на фронті в боротьбі за Українську Державу. Старший брат д-р Микола Хробак, вернувшись з України після війни, помер у Відні в часі большевицької окупації Австрії.

Покійний Степан Хробак, вернувши після війни до м. Перемишля, був там активним українським громадянином, включився в українське життя. В рр. 1940-44 був директором споживчого

відділу м. Перемишля. В р. 1944 залишив Перемишль і після побуту в рр. 1945-47 у скитальських таборах в Німеччині переїхав з родиною на працю до Тунізії, а в р. 1954 до ЗСА, де кілька років пережив з родиною у Мейплвуд, Н. Дж. Будучи прикладним українським громадянином, весь час був членом нашої комбатантської організації: Відділу ОбВУА в Ньюарку, Н. Дж. В місяці липні 1969 р. переїхав з родиною до Пітсбурґа і важко хворий перебував довший час в лічниці. Помер 29-го квітня 1970 і похоронений на парохіяльнім цвинтарі Гайвуд в комбатантській шапці і з відзнаками. Залишив по собі: дочку Марію, заміжню за інж. С. Тимяком, і внуків: Романа, Ліду і Адріяну. Відділ ОбВУА в Ньюарку вислав письмо з висловами співчуття родині Покійного до Пітсбурґа.

Вічна Йому Память! **О. У.**

ПРОПАМ'ЯТНІ МАРКИ З НАГОДИ 50-РІЧЧЯ ПІШОГО ЗИМОВОГО ПОХОДУ АРМІЇ УНР

Український Архів-Музей в Денвері, Колорадо, видав заходами свого основоположника і невідмінного голови, сот. Армії УНР Петра Олексієнка, для відзначення і звеличання 50-річчя Першого Зимового Походу Армії УНР пропам'ятні марки в двох випусках. Перший з них зображує портрет Командарма цього славетнього Походу, генерала Михайла Омеляновича-Павленка на тлі групи учасників Походу з розгорненим прапором та ордена Залізного Хреста, а другий, що присвячений пам'яті поляглих Лицарів Залізного Хреста, представляє візерунок того ж ордена, обабіч якого стоять два козаки Армії УНР з крісами. Проєкт цих гарних символічних марок виготовив мистець Іван Яців з Віндзору, Онт., Канада.

Згаданий вгорі Музей-Архів загально відомий зі своєї праці, що має за мету збирання і зберігання історичних пам'яток з визвольної боротьби України. Ці марки мають велике пропаґандивне і виховне значення, як засіб для увіковічнення одного з найсвітліших подвигів Української Зброї та збереження пам'яти про нього для грядучих поколінь, і тим самим для продовжування вояцької і визвольницької традиції. З уваги на це обов'язком громадянства, передусім колишніх вояків усіх формацій, є придбати ці марки та наклеювати їх впродовж усього ювілейного року на листах і листівках поряд з офіційними поштовими значками. **І. К.**

Ціна марок: $1.00 за аркуш. Хто досі не одержав цих марок, нехай негаючись, вишле замовлення на адресу:

Ukrainian Archives Museum
1359 Steele Street,
Denver, Colorado 80206, USA.

МУЗЕЙ ІМ. ГЕН. М. САДОВСЬКОГО

У висліді несприятливих умовин Український Воєнно-Історичний Інститут у Торонті передав свої музейні збірки, архів, бібліотеку усе майно, на основі окремого договору, Українській Вільній Академії Наук — УВАН у Вінніпезі для дальшого зберігання. Дня 22-го січня 1970 р. УВАН відкрила в «Домі Науки» «Музей ім. Ген. М. Садовського», в якому приміщено згадані збірки. Для завідування Музеєм Президія УВАН створила окрему Музейну Комісію з представників Станиць Українських Ветеранських Організацій.

Музей ім. ген. М. Садовського в УВАН, це тепер єдиний музей у вільному світі, що має у своїм розпорядженні велику збірку високовартісних джерельних матеріялів до історії визвольної боротьби — архіви та неоцінені пам'ятки й реліквії з того часу. Відомо, що такі музеї у Львові й у Празі попали до рук большевиків й, очевидно, не виконують свого призначення. Тимто за Українським Воєнно-Історичним Музеєм ім. Ген. М. Садовського в УВАН є заступити пропавші музеї та старанно зберігати до слушного часу джерельні матеріяли, доповнювати їх новими колекціями й улаштувати так, щоб науковці, а зокрема історики, мали можливість уповні з них користати.

Закликаємо Українську Громадськість та Управи Ветеранських Організацій і їхніх членів допомагати УВАН й Управі Музею ім. Ген. М. Садовського у виконуванні його завдання, передавати до нього матеріяли своїх організацій — документи, пам'ятки, світлини і т. п., а членів — списувати власні спомини й пересилати їх до Музею, із світлинами та життєписом.

Музеєві треба й фінансової допомоги. Як відомо, Українська Вільна Академія Наук не має постійних фондів на вдержання й порядкування матеріялів, переданих їй у власність. «Дім Науки», переданий УВАН-ові «ін трост» одним із жертвенних членів Президії, вимагає постійних фондів на заплачення податку, світла, опалу і т. п. Наші прохання до українських фундацій та державних установ не ввінчалися успіхом. Ніяких допомог на вдержання Музею ім. Ген. М. Садовського в УВАН не одержано.

Залишається відклик до жертвенного Українського Громадянства. Прийдіть з допомогою для Музею ім. Ген. М. Садовського в УВАН, дайте свою лепту на вдержання його, допоможіть його розбудувати.

Усі пожертви слати на адресу:

Ukrainian Free Academy ob Sciences,
P. O. Box 3597, St. B., Winnipeg 4, Man. Canada

CONTENTS

CHRONICLE AND INFORMATION:

OBITUARIES:

U.S.A.: $1.00
Canada: $1.00

